

РЕПУБЛИКА СРБИЈА

УПРАВА ЗА ЗАЈЕДНИЧКЕ ПОСЛОВЕ РЕПУБЛИЧКИХ ОРГАНА

**ОДЕЉЕЊЕ ЗА ИНФОРМАЦИОНО-ДОКУМЕНТАЦИОНЕ
И БИБЛИОТЕЧКЕ ПОСЛОВЕ**

**ИНФОРМАТИВНИ
БИЛТЕН**

**БРОЈ 11
2019.**

Одељење за информационо-документационе и библиотечке послове Управе за заједничке послове републичких органа већ више од тридесет година једном месечно објављује Информативни билтен, којим обавештава кориснике о обновљеном информационо-документационом и библиотечком фонду.

Обавештавамо кориснике да БАЗИ ПРАВНИХ ПРОПИСА Одељења за информационо-документационе и библиотечке послове Управе, која је дневно ажурна и притом бесплатна, могу приступити путем следеће интернет адресе:

<http://bpp.uzzpro.gov.rs>

Из наше базе која садржи преко 124.000 прописа и преко пола милиона скенираних страна службених гласила, за свега неколико минута може се добити како важећи тако и неважећи пропис, у штампаној верзији или електронском поштом, као што се може добити и телефонским путем свака информација о статусу траженог прописа.

БИЛТЕНИ у електронском облику могу се преузети на адреси:

<http://www.uzzpro.gov.rs/biblioteka-bilteni.html>

Целокупан библиотечки фонд може се погледати на адреси:

<http://www.uzzpro.gov.rs/biblioteka-knjige.html>

Дигитална библиотека налази се на адреси:

<http://www.uzzpro.gov.rs/biblioteka-digit.html>

За коришћење целокупног фонда, као и за информације о правним прописима објављеним у службеним гласилима, корисници се могу обратити Одељењу:

1. Немањина бр. 22-26,
телефон: 3616-296, 363-1620, 363-1104, 3613-734/лок. 1620 и 1104

или електронски: **biblioteka@uzzpro.gov.rs**

Главни и одговорни уредник: Смиља Богдановић, начелник Одељења
smilja.bogdanovic@uzzpro.gov.rs

Технички уредник: Јелена Васиљевић, орг.пријема и евиденције захтева корисника

Сарадници: Гордана Јуришић, документалиста
Смиљана Павков, документалиста
Гордан Горуновић, оператер за системе базе података
Лепосава Милановић, оператер припреме података
Радмила Тубин-Михајловић, орг.пријема и евиденције захтева корисника
Дејан Станојловић, оператер за системе базе података

Лектор: Смиља Богдановић
Коректор: Јелена Васиљевић

Компјутерска обрада: Радинка Мићовић, програмер софтверских решења и
Одељење за информационо-документационе и библиотечке послове

ШТАМПА: УПРАВА ЗА ЗАЈЕДНИЧКЕ ПОСЛОВЕ РЕПУБЛИЧКИХ ОРГАНА
Београд, Немањина 22-26

САДРЖАЈ

- 1.** Преглед одабраних правних прописа објављених у службеним гласилима Републике Србије, Аутономне Покрајине Војводине и Града Београда
- 2.** Списак претплата на дневне листове, службена гласила и часописе
- 3.** Преглед старих публикација
- 4.** Преглед нових књига
- 5.** Листа најчитанијих књига

1

**ПРЕГЛЕД ОДАБРАНИХ ПРАВНИХ ПРОПИСА
ОБЈАВЉЕНИХ У СЛУЖБЕНИМ ГЛАСИЛИМА
РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ, АУТОНОМНЕ ПОКРАЈИНЕ
ВОЈВОДИНЕ И ГРАДА БЕОГРАДА**

УСТАВНОПРАВНИ И ПОЛИТИЧКИ СИСТЕМ

Службени гласник Републике Србије

Указ о опозиву са дужности изванредног и опуномоћеног амбасадора Републике Србије – шефа Мисије Републике Србије при НАТО у Бриселу, Миомира Удовичког, Службени гласник Републике Србије бр. 79/2019

Указ о опозиву са дужности изванредног и опуномоћеног амбасадора Републике Србије у Краљевини Мароко, Слађане Прице Тавчиовске, Службени гласник Републике Србије бр. 83/2019

Указ о опозиву са дужности изванредног и опуномоћеног амбасадора Републике Србије у Јапану, Ненада Глишића, Службени гласник Републике Србије бр. 83/2019

Указ о постављењу на дужност изванредног и опуномоћеног амбасадора Републике Србије у Украјини, Аце Јовановића, Службени гласник Републике Србије бр. 84/2019

Указ о постављењу на дужност изванредног и опуномоћеног амбасадора Републике Србије у Црној Гори, Владимира Божовића, Службени гласник Републике Србије бр. 84/2019

Закон о изменама и допунама Закона о путним исправама, Службени гласник Републике Србије бр. 81/2019

Уредба о основима и мерилима за утврђивање месечне накнаде за учешће у мултинационалној операцији и других новчаних примања припадника Војске Србије и других снага одбране за време учешћа у мултинационалним операцијама ван граница Републике Србије, Службени гласник Републике Србије бр. 80/2019

Уредба о основима и мерилима за увећање плате и друга новчана примања професионалног припадника Војске Србије за време рада у иностранству, Службени гласник Републике Србије бр. 84/2019

Одлука о изменама Одлуке о избору чланова и заменика чланова одбора Народне скупштине Републике Србије, Службени гласник Републике Србије бр. 77/2019

Одлука о изменама и допунама Одлуке о образовању Националног координационог тела за спречавање и борбу против тероризма и одређивању и именовању националног координатора за спречавање и борбу против тероризма, Службени гласник Републике Србије бр. 81/2019

Одлука о додели средстава из буџета јединицама локалне самоуправе и градским општинама намењених за успостављање јединственог управног места, Службени гласник Републике Србије бр. 81/2019

Одлука о изменама Одлуке о образовању Координационог тела за спречавање прања новца и финансирања тероризма, Службени гласник Републике Србије бр. 84/2019

Правилник о попуњавању извршилачких радних места и положаја у Административној канцеларији Високог савета судства, Службени гласник Републике Србије бр. 78/2019

Правилник о начину и условима примене полицијских овлашћења према малолетним лицима, Службени гласник Републике Србије бр. 83/2019

Упутство о Методологији израде и садржају процене ризика од катастрофа и плана заштите и спасавања, Службени гласник Републике Србије бр. 80/2019

Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори

Закон о потврђивању Споразума о измени Споразума о оперативној и стратешкој сарадњи између Републике Србије и Европске полицијске канцеларије, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 13/2019

Закон о потврђивању Меморандума о разумевању између Министарства унутрашњих послова Републике Србије и Министарства за унутрашњу безбедност Сједињених Америчких Држава о унапређењу сарадње у циљу спречавања путовања терориста и борбе против незаконитих миграција, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 13/2019

Закон о потврђивању Споразума између Републике Србије и Агенције Европске уније за сарадњу у спровођењу закона о упућивању официра за везу, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 13/2019

Закон о потврђивању Споразума између Владе Републике Србије и Владе Републике Тунис о замени и коришћењу возачких дозвола, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 13/2019

Службени лист Аутономне Покрајине Војводине

Одлука о изменама Одлуке о утврђивању мађарских назива насељених места, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 46/2019

Правилник о поступку унутрашњег узбуњивања, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 48/2019

Правилник о управљању сукобом интереса у Служби Скупштине Аутономне Покрајине Војводине, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 48/2019

Службени лист Града Београда

Одлука о изменама и допунама Пословника Града Београда, Службени лист Града Београда бр. 101/2019

Одлука о изменама Одлуке о Градској управи Града Београда, Службени лист Града Београда бр. 101/2019

ФИНАНСИЈЕ И ПРИВРЕДА

Службени гласник Републике Србије

Закон о поштанским услугама, Службени гласник Републике Србије бр. 77/2019

Закон о изменама и допунама Закона о информационој безбедности, Службени гласник Републике Србије бр. 77/2019

Закон о изменама и допунама Закона о општој безбедности производа, Службени гласник Републике Србије бр. 77/2019

Закон о изменама и допунама Закона о извозу и увозу робе двоструке намене, Службени гласник Републике Србије бр. 77/2019

Закон о буџету Републике Србије за 2020. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 84/2019

Уредба о изменама Уредбе о расподели подстицаја у пољопривреди и руралном развоју у 2019. години, Службени гласник Републике Србије бр. 80/2019

Уредба о Националном програму сигурносне заштите бродова и бродоградилишта, Службени гласник Републике Србије бр. 80/2019

Уредба о утврђивању Програма подршке унапређењу иновационих капацитета на територији Аутономне Покрајине Косово и Метохија за 2019. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 81/2019

Уредба о изменама Уредбе о утврђивању Програма управљања водама у 2019. години, Службени гласник Републике Србије бр. 81/2019

Уредба о измени Уредбе о утврђивању Програма извођења радова на заштити, уређењу и коришћењу пољопривредног земљишта за 2019. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 82/2019

Уредба о изменама Уредбе о утврђивању Програма управљања водама у 2019. години, Службени гласник Републике Србије бр. 82/2019

Уредба о допуни Уредбе о утврђивању Државног програма обнове јавних објеката у јавној својини у секторима образовања, здравства и социјалне заштите, Службени гласник Републике Србије бр. 84/2019

Уредба о измени и допуни Уредбе о утврђивању Државног програма обнове инфраструктуре која је у надлежности јединице локалне самоуправе, оштећене или порушене услед дејства поплава у мају и јуну 2017. године, Службени гласник Републике Србије бр. 84/2019

Уредба о измени и допуни Уредбе о утврђивању Државног програма обнове јавних објеката у јавној својини у секторима образовања, здравства и социјалне заштите, оштећених или порушених услед дејства поплава у мају и јуну 2017. године, Службени гласник Републике Србије бр. 84/2019

Уредба о допуни Уредбе о утврђивању Државног програма обнове објеката јавне намене у јавној својини у области образовања, здравства и социјалне заштите, оштећених или порушених услед дејства поплава и града у јуну 2019. године, Службени гласник Републике Србије бр. 84/2019

Одлука Владе Републике Србије о упућивању позива Влади Руске Федерације да ваздухоплов Министарства за цивилну одбрану, ванредне ситуације и отклањање последица елементарних непогода Руске Федерације, буде ангажован на гашењу пожара на отвореном подручју Старе планине и смештен на аеродрому „Константин Велики” у Нишу у трајању од три дана, ради пружања помоћи у области заштите и спасавања, Службени гласник Републике Србије бр. 77/2019

Одлука о одређивању цена за приступ систему за пренос електричне енергије, Службени гласник Републике Србије бр. 77/2019

Одлука о регулисаној цени електричне енергије за гарантовано снабдевање, Службени гласник Републике Србије бр. 77/2019

Одлука о цени приступа систему за дистрибуцију електричне енергије, Службени гласник Републике Србије бр. 77/2019

Одлука о измени Одлуке о висини посебне накнаде за употребу јавног пута, његовог дела и путног објекта (путарина), Службени гласник Републике Србије бр. 77/2019

Одлука о изради Просторног плана подручја посебне намене мешовитог војно-цивилног аеродрома „Морава”, Службени гласник Републике Србије бр. 78/2019

Одлука о изради измена и допуна Просторног плана подручја инфраструктурног коридора граница Хрватске – Београд (Добановци), Службени гласник Републике Србије бр. 78/2019

Одлука о оснивању Одбора за управљање пројектом „Истраживање и развој у јавном сектору”, Службени гласник Републике Србије бр. 78/2019

Одлука о емисији дугорочних државних хартија од вредности на међународном финансијском тржишту, Службени гласник Републике Србије бр. 79/2019

Одлука о откупу дугорочних државних хартија од вредности на међународном финансијском тржишту пре рока доспећа, Службени гласник Републике Србије бр. 79/2019

Одлука о изради измена и допуна Просторног плана подручја посебне намене Националног парка „Копаоник”, Службени гласник Републике Србије бр. 82/2019

Одлука о измени Одлуке о образовању Заједничке групе за унапређење позиције Републике Србије на листи Светске банке „Doing Business”, Службени гласник Републике Србије бр. 82/2019

Одлука о образовању Радне групе за унапређење производње и тржишта ракије у Републици Србији, Службени гласник Републике Србије бр. 84/2019

Правилник о начину и поступању буџетске инспекције у вршењу надзора над спровођењем Закона о роковима измирења новчаних обавеза у комерцијалним трансакцијама, Службени гласник Републике Србије бр. 78/2019

Правилник о измени Правилника о подстицајима програмима за диверсификацију дохотка и унапређење квалитета живота у руралним подручјима кроз подршку младим пољопривредницима, Службени гласник Републике Србије бр. 78/2019

Правилник о изменама Правилника о квалитету јаја, Службени гласник Републике Србије бр. 78/2019

Правилник о техничким захтевима и другим посебним критеријумима за поједине врсте отпада који престају да буду отпад, Службени гласник Републике Србије бр. 78/2019

Правилник о садржини, начину успостављања и одржавања регистра ризика од катастрофа, Службени гласник Републике Србије бр. 78/2019

Правилник о безбедности играчака, Службени гласник Републике Србије бр. 78/2019

Правилник о изменама и допунама Правилника о тарифи Комисије за хартије од вредности, Службени гласник Републике Србије бр. 78/2019

Правилник о измени Правилника о квалитету ваздухопловних података и ваздухопловних информација за Јединствено европско небо, Службени гласник Републике Србије бр. 78/2019

Правилник о изменама и допунама Правилника о начину и поступку остваривања пореских ослобођења код ПДВ са правом на одбитак претходног пореза, Службени гласник Републике Србије бр. 80/2019

Правилник о обрасцу коришћења средстава буџетског фонда и извештаја о коришћењу средстава буџетског фонда, начину и роковима њиховог достављања, Службени гласник Републике Србије бр. 80/2019

Правилник о поступку плаћања накнаде за бесплатну правну помоћ и начину и поступку враћања примљених новчаних средстава, Службени гласник Републике Србије бр. 80/2019

Правилник о врсти, висини и условима гаранције путовања, висини депозита у зависности од категорије лиценце, начину активирања, намени средстава, као и о другим условима које мора да испуни организатор путовања, Службени гласник Републике Србије бр. 81/2019

Правилник о изменама и допунама Правилника о садржини Регистра туризма и документацији потребној за регистрацију и евиденцију, Службени гласник Републике Србије бр. 81/2019

Правилник о изменама и допунама Правилника о ИПАРД подстицајима за инвестиције у физичку имовину које се тичу прераде и маркетинга пољопривредних производа и производа рибарства, Службени гласник Републике Србије бр. 82/2019

Правилник о утврђивању усклађених износа оствареног укупног месечног прихода домаћинства, као услова за стицање статуса енергетски угроженог купца, Службени гласник Републике Србије бр. 82/2019

Правилник о садржини и начину вођења Листе одобрених супстанци, Службени гласник Републике Србије бр. 83/2019

Правилник о измени Правилника о међународној потврди (сертификату) о улову и листи производа рибарства за које нису потребне међународне потврде (сертификати) о улову, Службени гласник Републике Србије бр. 83/2019

Правилник о изменама и допунама Правилника о стандардном класификационом оквиру и Контном плану за буџетски систем, Службени гласник Републике Србије бр. 84/2019

Упутство о извештавању о обради и промету новчаница и кованог новца који гласе на евро, Службени гласник Републике Србије бр. 82/2019

Ревидирана Фискална стратегија за 2020. годину са пројекцијама за 2021. и 2022. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 80/2019

Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори

Закон о потврђивању Споразума између Владе Републике Србије и Владе Републике Бугарске о сарадњи у области заштите од природних и изазваних катастрофа, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 13/2019

Закон о потврђивању Споразума између влада држава учесница Црноморске економске сарадње (BSEC) о сарадњи у пружању помоћи у ванредним ситуацијама и хитном реаговању на природне и изазване катастрофе и Допунског протокола уз Споразум између влада држава учесница Црноморске економске сарадње (BSEC) о сарадњи у пружању помоћи у ванредним ситуацијама и хитном реаговању на природне и изазване катастрофе, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 13/2019

Службени лист Аутономне Покрајине Војводине

Покрајинска скупштинска одлука о доношењу Просторног плана подручја посебне намене предела изузетних одлика „Потамишје”, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 47/2019

Покрајинска скупштинска одлука о изменама Покрајинске скупштинске одлуке о Годишњем програму коришћења средстава из Буџетског фонда за воде Аутономне Покрајине Војводине за 2019. годину, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 47/2019

Одлука о измени Одлуке о образовању Покрајинског штаба за ванредне ситуације, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 47/2019

Правилник о додели средстава за подстицање програма или недостајућег дела средстава за финансирање програма од јавног интереса који су значајни за заштиту и спасавање од

пожара у 2019. години, а које реализују удружења, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 47/2019

Правилник о измени Правилника о додели средстава за подстицање програма или недостајућег дела средстава за финансирање програма од јавног интереса који су значајни за заштиту и спасавање од пожара у 2019. години, а које реализују удружења, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 48/2019

Одлука о ангажовању ревизора за обављање екстерне ревизије завршног буџета Аутономне Покрајине Војводине за 2019. годину, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 47/2019

Службени лист Града Београда

Одлука о изменама и допунама Одлуке о буџету града Београда за 2019. годину, Службени лист Града Београда бр. 100/2019

Одлука о изменама Одлуке о утврђивању обима средстава за вршење послова града и градских општина и одређивању прихода који припадају граду, односно градским општинама у 2019. години, Службени лист Града Београда бр. 100/2019

Одлука о комуналној милицији, Службени лист Града Београда бр. 101/2019

Одлука о општим правилима кућног реда у стамбеним и стамбено-пословним зградама на територији града Београда, Службени лист Града Београда бр. 101/2019

Одлука о изменама и допунама Одлуке о бесповратном суфинансирању активности на инвестиционом одржавању и унапређењу својстава зграде, Службени лист Града Београда бр. 101/2019

Одлука о утврђивању урбанистичких зона и блокова за одржавање и унапређење својстава зграде на територији града Београда, Службени лист Града Београда бр. 101/2019

Одлука о изменама и допунама Одлуке о радном времену угоститељских објеката на територији града Београда, Службени лист Града Београда бр. 101/2019

Одлука о изменама Одлуке о снабдевању топлотном енергијом у граду Београду, Службени лист Града Београда бр. 101/2019

Решење о приступању изради стратешке процене утицаја на животну средину Плана детаљне регулације блока између улица: Теразије, Коларчеве, Македонске, Дечанске и Нушићеве, градска општина Стари град, Службени лист Града Београда бр. 97/2019

Решење о режиму саобраћаја теретних и запрежних возила и возила за снабдевање на територији града Београда, Службени лист Града Београда бр. 98/2019

Решење о измени и допуни Решења о одређивању улица за пешачки саобраћај на територији града Београда – пешачке зоне, Службени лист Града Београда бр. 98/2019

Наредба о спровођењу активности општинских штабова и кризних тимова за ванредне ситуације у зимским условима у сезони 2019/2020, Службени лист Града Београда бр. 97/2019

Измене и допуне Програма коришћења средстава Буџетског фонда за заштиту животне средине града Београда, Службени лист Града Београда бр. 99/2019

РАДНИ ОДНОСИ, ЗДРАВСТВЕНА И СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА

Службени гласник Републике Србије

Одлука о изменама и допунама Финансијског плана Републичког фонда за пензијско и инвалидско осигурање за 2019. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 78/2019

Одлука о измени Одлуке о максималном броју запослених на неодређено време у систему државних органа, систему јавних служби, систему Аутономне Покрајине Војводине и систему локалне самоуправе за 2017. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 79/2019

Одлука о допуни Кодекса понашања државних службеника, Службени гласник Републике Србије бр. 80/2019

Одлука о изменама одлуке о максималном броју запослених на неодређено време у систему државних органа, систему јавних служби, систему Аутономне Покрајине Војводине и систему локалне самоуправе за 2017. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 84/2019

Правилник о изменама и допунама Правилника о садржају обрасца захтева за остваривање права код Фонда солидарности, Службени гласник Републике Србије бр. 78/2019

Правилник о утврђивању цена здравствених услуга на примарном нивоу здравствене заштите, Службени гласник Републике Србије бр. 78/2019

Правилник о ценама болесничког дана за продужену рехабилитацију у стационарним здравственим установама специјализованим за рехабилитацију, Службени гласник Републике Србије бр. 78/2019

Правилник о ближеј садржини Регистра здравствених установа и документацији потребној за регистрацију, Службени гласник Републике Србије бр. 80/2019

Правилник о максималним концентрацијама одређених контаминената у храни, Службени гласник Републике Србије бр. 81/2019

Правилник о изменама и допунама Правилника о уговарању здравствене заштите из обавезног здравственог осигурања са даваоцима здравствених услуга за 2019. годину, Службени гласник Републике Србије бр. 81/2019

Правилник о организацији и раду лекарских комисија, Службени гласник Републике Србије бр. 82/2019

Правилник о допуни Правилника о радним местима, односно пословима на којима се стаж осигурања рачуна са увећаним трајањем, Службени гласник Републике Србије бр. 84/2019

Решење о номиналним износима новчане социјалне помоћи, Службени гласник Републике Србије бр. 78/2019

Решење о утврђивању обрачунског износа просечне годишње зараде за осигуранике који остварују право у октобру 2019. године, Службени гласник Републике Србије бр. 80/2019

Програм о заштити менталног здравља у Републици Србији за период 2019–2026. године, Службени гласник Републике Србије бр. 84/2019

Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори

Меморандум о разумевању и сарадњи у области усаглашавања примене метода за мирно решавање радних спорова, Службени гласник Републике Србије – Међународни уговори бр. 13/2019

Службени лист Аутономне Покрајине Војводине

Покрајинска уредба о измени Покрајинске уредбе о максималном броју запослених на неодређено време у систему Аутономне Покрајине Војводине, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 49/2019

Одлука Арбитраже за спорна питања у примени Колективног уговора за органе Аутономне Покрајине Војводине, Службени лист Аутономне Покрајине Војводине бр. 46/2019

Службени лист Града Београда

Одлука о измени и допуни Одлуке о правима и услугама социјалне заштите, Службени лист Града Београда бр. 101/2019

ОБРАЗОВАЊЕ, НАУКА, КУЛТУРА И ФИЗИЧКА КУЛТУРА

Службени гласник Републике Србије

Одлука о изменама Одлуке о образовању Консултативне групе за праћење и реализацију Пројекта инклузивног предшколског образовања и васпитања, Службени гласник Републике Србије бр. 78/2019

Одлука о оснивању Академије струковних студија косовско метохијска, Службени гласник Републике Србије бр. 82/2019

Одлука о припајању Високе школе ликовних и примењених уметности струковних студија у Београду Академији пословних струковних студија Београд и промени назива

Академије пословних струковних студија Београд, Службени гласник Републике Србије бр. 82/2019

Одлука о издвајању високошколских јединица Блаце, Димитровград и Јагодина из састава Академије пословних струковних студија Београд и њиховом припајању Академији струковних студија Јужна Србија, Службени гласник Републике Србије бр. 82/2019

Одлука о изменама Одлуке о оснивању Академије техничко-уметничких струковних студија Београд, Службени гласник Републике Србије бр. 82/2019

Одлука о измени Одлуке о образовању Фонда за младе таленте Републике Србије, Службени гласник Републике Србије бр. 84/2019

Правилник о садржини потврда, пријава и захтева у поступку заштите проналазака, као и о начину подношења пријаве и објављивања проналазака, Службени гласник Републике Србије бр. 78/2019

Правилник о Јединственом информационом систему просвете, Службени гласник Републике Србије бр. 81/2019

Правилник о ближим условима у поступку доделе јединственог образовног броја, Службени гласник Републике Србије бр. 81/2019

Правилник о раду Центра за обуку и стручно оспособљавање Управе за извршење кривичних санкција и организовању и спровођењу обуке и стручног оспособљавања и усавршавања, Службени гласник Републике Србије бр. 82/2019

Решења о додели новчане награде за спортске резултате, Службени гласник Републике Србије бр. 81/2019

Закључак Владе Републике Србије о проглашењу одржавања 5. Европских универзитетских игара у Београду 2020. године пројектом од националног значаја за Републику Србију, Службени гласник Републике Србије бр. 80/2019

Службени лист Града Београда

Одлука о постављању скулптуре „Слепи гуслар”, Службени лист Града Београда бр. 101/2019

РАЗНО

Службени гласник Републике Србије

Индекси потрошачких цена за октобар 2019. године, Службени гласник Републике Србије бр. 81/2019

Подаци о просечним зарадама и просечним зарадама без пореза и доприноса по запосленом, за септембар 2019. године, Службени гласник Републике Србије бр. 83/2019

Податак о висини просечне зараде по запосленом, за трећи квартал 2019. године,
Службени гласник Републике Србије бр. 83/2019

2

СПИСАК ПРЕТПЛАТА НА ДНЕВНЕ ЛИСТОВЕ, СЛУЖБЕНА ГЛАСИЛА И ЧАСОПИСЕ ЗА ПОТРЕБЕ БИБЛИОТЕКЕ УПРАВЕ У 2019. ГОДИНИ

ДНЕВНИ ЛИСТОВИ И ЧАСОПИСИ

1.	АЛО
2.	БЛИЦ
3.	ВЕЧЕРЊЕ НОВОСТИ
4.	ВРЕМЕ
5.	ДАНАС
6.	ИНФОРМЕР
7.	КУРИР
8.	НЕДЕЉНИК
9.	НИН
10.	ПЕЧАТ
11.	ПОЛИТИКА
12.	СРПСКИ ТЕЛЕГРАФ

СЛУЖБЕНА ГЛАСИЛА

1.	СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
2.	СЛУЖБЕНИ ГЛАСНИК РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ – МЕЂУНАРОДНИ УГОВОРИ
3.	СЛУЖБЕНИ ЛИСТ АП ВОЈВОДИНЕ
4.	СЛУЖБЕНИ ЛИСТ ГРАДА БЕОГРАДА

СТРУЧНИ ЧАСОПИСИ

1.	ЈЕЗИК ДАНАС
2.	КОРАЦИ: часопис за књижевност, уметност и културу
3.	ЛИПАР: часопис за књижевност, језик, уметност и културу
4.	РС PRESS
5.	ПРАВНА ПРАКСА: часопис за примену прописа

ОСТАЛЕ СЕРИЈСКЕ ПУБЛИКАЦИЈЕ

1.	БИЛТЕН ДРЖАВНОГ ПРАВОБРАНИЛАШТВА
2.	БИЛТЕН ЈАВНИХ ФИНАНСИЈА
3.	БИЛТЕН МИНИСТАРСТВА ДРЖАВНЕ УПРАВЕ И ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ
4.	БИЛТЕН РЕПУБЛИЧКОГ ЗАВОДА ЗА СТАТИСТИКУ
5.	БИЛТЕН УСТАВНОГ СУДА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
6.	МЕСЕЧНИ СТАТИСТИЧКИ ПРЕГЛЕД
7.	САОПШТЕЊА РЕПУБЛИЧКОГ ЗАВОДА ЗА СТАТИСТИКУ

3

ПРЕГЛЕД СТАРИХ ПУБЛИКАЦИЈА

Изразећи у сусрет све израженијим захтевима корисника да пронађу одговор на специфична питања из професионалне праксе, кроз Информативни билтен континуирано ћемо упознавати своје читаоце са садржајима старих књига из богате ризнице библиотеке Управе. Наш фонд обухвата, између осталог, и вредне писане документе који, осим документационе, имају и научну и стручну вредност. Будући да су посредни књиге од историјског значаја, као и периодична издања и друге драгоцене библиотечке целине којима располажу постојећи фондови, овим путем настојали смо да проширимо лектуру свима онима који желе да се стручно усавршавају. Напомињемо да ове књиге (из којих дајемо само изводе) могу да се користе само у читаоници библиотеке Управе за заједничке послове републичких органа.

За овај број издавајемо:

- 1. В. Карић: Србија: Опис земље, народа и државе, Београд: 1887.**
- 2. Закон о штампи, донет 31. марта 1891. године: Београд, 1891.**

У наредним бројевима Информативног билтена наставићемо са приказима тематски и жанровски разноврсних публикација нашег богатог фонда.

ОВУ ЈЕ КЊИГУ ПОТПОМОГАО КЊИЖЕВНИ ФОНД
ИЛИЈЕ М. КОЛАРЦА

СРБИЈА

ОПИС ЗЕМЉЕ, НАРОДА И ДРЖАВЕ

ИЛУСТРОВАО
ПРОФ. В. КАРИЋ

ИЛУСТРОВАО
ПРОФ. В. ТИТЕЛБАХ

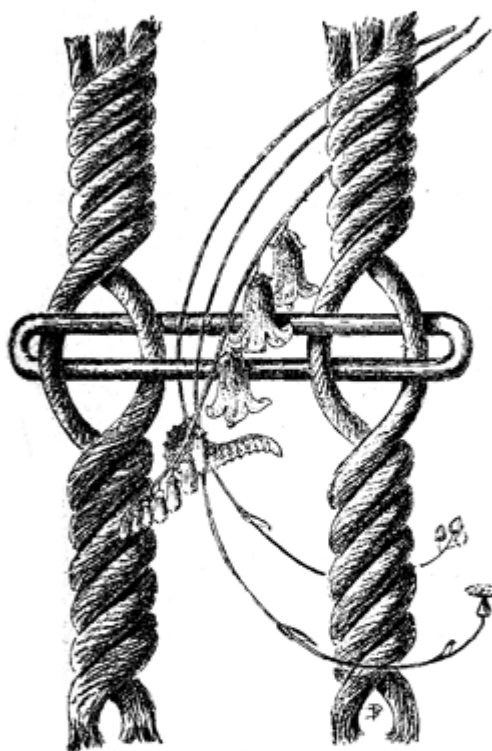
БЕОГРАД

У КРАЉЕВСКО-СРПСКОЈ ДРЖАВНОЈ ШТАМПАРИЈИ

1887

ИЛАСЦ ЗАДРЖАВА СВА ПРАВА КАКО НА ТЕКСТ ТАКО И НА СЛИКЕ.
TOUS LES DROITS DE TRADUCTION ET DE REPRODUCTION RÉSERVÉS.

КЊИЖЕВНОСТ

еоспорно је да умно развиће једнога народа стоји у наизменичној зависности према његовоме телесном и економном, правном и политичном, наравственом и верском животу. И једно пак и друго : и ступањ умна развића и стање свестра-

нога народног живота најбоље се огледа у његовој књижевности. У колико је стање образованости код једнога народа више, у колико су му поменути односи у животу разноврснији и правилнији, у толико је већа и једрина и обилатост књижевности, а тако исто и њена разноврсност.

У свакога народа има двојак књижевности : усмене и писмене. Усмена је створена природним, самониклим силама народним, без помоћи науке и уметности, под чијим се утицајем развијају производи писмене књижевности. Усмена се књижевност развија, унапређује и преноси с колена на колено предањима народним, која замењују књигу. Но чим се у народа појави писменост,

одмах се ту замеће и клица писмене књижевности. Књижевна, писмена радња обично се почиње преводима из књижевности других народа, а особито онога народа, у кога је писменост узајмљена. За преводима долазе подражавања и позајмице, а самостални књижевни производи јављају се тек онда, кад народ, осетивши у себи довољно снаге, почиње старати се да се туђих утицаја ослободи. Ово вреди како за нашу стару тако исто и за нову књижевност.

Образованост је у нашој старој држави поникла са хришћанством, а како је хришћанство дошло из Византије, то је са свим природно да су Срби, који умним очима тада тек прогледали беху, морали од Византије све препочињати: и црквене и политичне установе, и државно уређење, и књижевност, једном речи све потребнице више образованости. Што се тиче књижевности Византиске — период времена од Јустинијана до пада Цариграда: од 529 до 1453 —, она је писана грчки и била је, с једне стране, продужење хришћанске књижевности првих векова цркве, а с друге стране наследница грчко-римске образованости; сама пак није произвела никаквих оригиналних радова, већ је била просто подражавање. Највидније место у овој књижевности заузимају радови богословски; по њима долазе радови историско-летописни, али је било доста и радова: литерарнога, полудуховног, полусветског па и чисто светскога карактера. Особито су јако биле распрострте и, тако зване, апокрифне приче. Карактер ове књижевности ударио је печат свој и на нашу стару књижевност, у којој такође претеже богословска страна. Но јачи развој богословске књижевности изазвале су још и прилике, које су владале у нашој старој држави. Примивши хришћанство, наши праоци нису дуго могли оставити и заборавити пређашње обичаје своје; уз хришћанске појмове они су мешали и празноверице старе народне

вере; о хришћанским празницима наставили су вршити обреде и игре чињене у славу старих богова, које су по своме схватању мешали са хришћанским свецима. У таким приликама, разуме се, главна је потреба српске хришћанске цркве била, да се покрштени Срби утврде у вери, и том њеном потребом ударена је основа и одређен правац српској књижевности: у првим данима својим она је била искључиво црквено-богословска, а тај је карактер у главном задржала и до последњих својих дана. Радници на тој књижевности, по самоме правцу њеном, били су духовници, и огњиште јој је морало бити у црквама и манастирима. Ако су се њоме по неки пут бавили људи и из других друштвених редова, и они су писали у духу верскоме, јер су им учитељи били духовници, и усавршавали су се књигама духовнога и верског садржаја. За то далеко највећи део књижевних радова наше старе књижевности и чине: црквене беседе и поуке, животи светих, службе свецима српским и т. д., па и сами летописи, животописи и путописи, проткани су верском садржином. На ток и правац наше старе књижевности, праве народне особине нису могле добити никаква уплива, јер им она сама не даваше прилике, да се на видiku њеном укажу.

Први почеци српске књижевности, према ономе што смо напред поменули, заилазе у време пред постајање српске државе под Немањићима. Има знакова по којима се може судити, да је та књижевност, доста рано, била прилично богата: Немања, кад је престо заузео, спалио је много јеретичких књига. Но снажнија књижевност почела се заснивати тек са јачом организацијом државнога живота, под самим Немањом, и то од стране његова сина, светога Саве. Које због тога што сам народни говор тога времена не беше још довољно развијен, да би могао књижевности послужити, а може бити још пре и с тога,

што тадањим писцима нашим, у погледу на језик, једини углед могаху бити књиге, писане старим словенским језиком : књиге наше старе књижевности, не само прве него ни потоње, не беху писане чисто народним језиком. Језик тих књига беше у основи стари словенски језик ; али како је се он одмах, још у почетку, стао дотеривати и предругојачавати према живоме народном говору, и што позније у толико и осетније, то је од књижевника новог доба прозван «српско-словенским језиком,» за разлику од бугарско-словенскога, руско-словенскога и т. д. Отуда је и цела наша стара књижевност добила име : српско-словенска књижевност.

Стара српска књижевност показала је највише и најбољих радова у току од XIII до XV века. У целој тој времену важно место заузима преводна књижевност, под чијим се утицајем управо и вршила образованост у српској држави. То су преводи црквених књига, књига светога писма, живота светаца и учења светих отаца, летописи и канони. Ови преводи с грчкога служили су не само извором образовања нашим књижевницима, него су им у исто доба давали и богати материјал за сопствену књижевну радњу, и били обрасцима за њихове књижевне производе. Но овда онда јављала се већ и оригинална књижевност, у коју спадају нарочито животописи српских владалаца и светитеља, летописи и службе српским светцима. У XIV и XV веку, у српској је држави књижевност и наука богословско-философска толико била цењена, да су се њима бавили не само црквени великодостојници већ и понеки владаноци српски ; и књижевност и наука толико су тада код нас биле напредне, да су у стању биле давати учитеље и Русима и снажно утицати на њихову образованост. У старим руским књижницама има мноштво рукописа српске редакције ; разне легенде и апокрифи доспели су тамо већином из Србије. Још је већи културни

уплив извршила српска књига и образованост код Влаха. По црквама њиховим господоваше старо српска служба, а на двору владалаца и у свима родовима државне управе завођено је чиновништво, по примеру и уредби српскога двора. Дипломе њихових владалаца, у равној мери писане су и српски и влашки. У многима, влашки писаним, често су поред имена великодостојника српски називи служба, које су вршили. Средином целог тог времена, у које пада најживљи рад око организовања српске државе, истичу се јако на видик и радови правне књижевности. Но веома јако пада у очи недостатак песничких производа књижевних, у ужем смислу, у нашој старој књижевности. Узрок овој појави лежи у томе, што ово песништво није ни у самој Византији цветало, па га, наравно, није могло бити ни тамо, где је преовлађивао утицај њене књижевности. Но та празнина у писменој књижевности надокнађавана је усменим песништвом, које беше неговано у недрима самога простог народа. Писменост не беше тада у његове слојеве ни привирила, и у умним му производима деловала је само његова тварачка снага, и ако се овде онде не да сакрити, ни у самоме народном песништву, утицај верскога правца из писане књижевности.

У XV веку, кад пространа српска држава већ нагињаше западу своје, и кад беше сведена на врло узане међе, на оне, које без мало одговараху границама данашње наше краљевине, и књижевна се радња стишаваше и по вредности опадаше. Још једном само беше она нешто јаче живахнула, и то за деспота Стевана Лазаревића.

У то време њено средиште беше баш у области данашње Србије, у Ресави, у манастиру Манасији, где радише чувени «ресавски преводници.» Али то беше и последњи напор духовнога живота српске државе, која се, после мало десетина година мучне агоније, угаси од

страховите силе бурне Азиске холујине. Судбину српске државе делила је српска књижевност и тада. Кад изнемогоше списатељске руке српских калуђера, те тако пропаде писана српска књижевност, онда, народу, потиштеноме и потлаченом, не оста ни шта друго до стара другарица њена, усмена књижевност: живо народно песништво.

По што пропаде држава српска и са свим овладаше Турци, онда се народ повуче у шуме и гудуре, да се колико толико заклони од беса освојачева; а за њим, за неусахлим и вечито свежим извором својим, повуче се и усмена народна књижевност. Песме јуначке и женске, приче, пословице и загонетке, огромно су и нецењено благо, које је се у неписменоме народу одржало, које је од колена колену у наслеђе прелазило, и у оно мучно време знатно и умножено. Томе благу, ван сваке сумње, имамо на првоме месту захвалити, што је се кроз неколико векова највећих беда народних, жижак свести народне одржао неугашен. Нарочито народне, јуначке песме, певане уз гусле, намириваху згодно духовне потребе нашега народа, у оним тешким временима. У тим данима нашега робовања беху и испеване наше најлепше и најзначајније јуначке песме, на прилику: песме о боју Косовском и о Краљевићу Марку.

Прогната са најприроднијега свог земљишта, из Србије, српска се писмена књижевност јављала овде онде, по другим крајевима Српске Земље, у којима су настајале колико толико угодније прилике. У данима наше народне невоље, она се често па доста и обилато неговала и у местима подалеко од Српске Земље. У XVI и XVII веку разви се богата и знатна песничка књижевност у српскоме приморју а нарочито у Дубровнику. Тако се, опет одвојено и без свезе ни с првом, српско-словенском ни са Дубровачко-Далматинском, у првој половини XVIII века

подиже књижевност код исељеника српских, који се настанише у Аустро-Угарској. Негована тамо с приличним успехом, готово кроз читаво једно столеће, српска се књижевност по ново јавља на староме свом земљишту, у ослобођеној Србији, где се беше угасила пре четири века, заједно са државним животом њеним.

До године 1830, политични односи Србије према Турској беху веома неодређени и непоуздани; но кад се те године политични видик Србије рашчисти и она задоби потпуну самоуправу; пошто јој се дакле као држави ујамчи опстанак, није се, тако рећи, ни часа почасило, него се почело одмах радити и на умноме ослобођењу народном, и то школом и књигом.

Писмо и књига, у првим годинама ослобођене Србије, били су у веома жалосном стању; у то се време ни сами попови нису могли похвалити особитом спремом у вештини читања и писања. Према томе ласно је разумети кад се каже, да тада управо није ни било онога, што се данас зове «читалачком публиком,» те да се тако рано књиге нису имале за кога ни писати, ни штампати, баш и да је било писаца и да су политичке прилике писање и допуштале. Но говорећи о школовању, ми смо видели да се и у то време и пак нешто радило. На име, одмах с почетка, у колико је било средстава, прионуло се бар око спремања читалаца, и то отварањем школа. Чим је, за тим, Србија године 1830 престала бити турском облашћу, одмах је набављена и штампара и књиге се почеле писати и штампати. Године 1832 видимо већ, како из прве штампаре у ослобођеној Србији излази прва, у њој штампана, књига. То беше Вишњићева песма о буни на Дахије: песма о обновљењу српске државе беше најприроднији весник и обновљене књижевности у њој.

Доцније, у току времена, ми видимо како ове две чињенице просвете народне, школа и књижевност, по-

ступно напредују, непрестано и узајамно се потпомажући. Школа је припремала све већи број оних, који су се могли књижевношћу користити и оних, који су је унапређивали; а књижевност је опет, од своје стране, давала школи књиге, најпотребније средство за школски рад, обазирући се, по том, и на друге потребе својих читалаца, пређашњих школских васпитаника.

Ова свеза између школе и књижевности, тако јака у почетку књижевности у Србији, још ни данас није много изгубила од свога пређашњег значаја. Књижевност у Србији, отпочевши живот свој у служби школе, чини и данас главни део наше научне књижевности, књигама, написаним за школску потребу а по угледима на производе знатнијих страних књижевности. Па у томе је стању ствари један од главних белега, који обележавају садање стање књижевности наше краљевине.

Потребе, за тим, осталог, ширег круга читалаца, који тражи не само поуке већ и забаве, књижевност наша намирује и данас још, већином, преводима из страних књижевности а нарочито: немачких, францеских и руских. У томе је такође једно важно обележје данашњег стања наше књижевности, које се јавља и код осталих, мањих народа, у првим данима њихова рада на књижевном пољу.

На послетку, политичке прилике наше земље, како унутрашње тако и спољашње, за тим дух времена и онда велика подобност нашега народа за бављење о јавним, дневним догађајима, изазвали су, нарочито од увода парламентаризма код нас, обилату новинарску књижевност. Ова је врста књижевности дала код нас само негативних резултата, али је код ње и пак важно то, што је она била у стању себи привући највећи део књижевних радника у Србији, и одвојити их од научнога и књижевног посла, трајашније и замашније вредности.

Но поред школске књижевности, поред превода и поред новина, у Србији су се јављали и други књижевни радови, за које се може с правом казати, да чине баш праву нашу народну књижевност, која је у истини огледало, у коме се огледа свестрани народни живот и његове идеје и осећања, и која се с правом може назвати оригиналном. Ти су радови: песништво у свима својим облицима и, за тим, упознавање како садањег стања тако и прошлости наше земље и нашега народа. Овамо долазе радови на језику и историји српској, на природопису, земљопису и народопису како Србије, тако, у неколико, и осталих српских земаља.

Од дана, кад је у ослобођеној Србији прва књига угледала света, па до данас, књижевност је код нас учинила велики напредак. Не само да је број књига из године у годину непрестано растао, него је и садржина у њима изилазила све једрија и све озбиљније обрађена. Развијајући се тако и снажећи на староме свом огњишту, књижевност је у Србији, после неколико десетина година од ускрса свога, и бројно и садржином корачала толико, да чини данас готово половину целе књижевности српске, писане било ћирилицом било латиницом. Године 1883 беше изашло свега 711 дела у српској књижевности. Од ових дела беше написано:

ћирилицом . . .	496
латиницом . . .	213
мешовито . . .	2
свега . . .	<u>711</u>

а угледало је света у Србији:

у Београду . . .	321
Нишу . . .	3
Шапцу . . .	1
свега . . .	<u>326</u>

Да разгледамо сад, шта су наши главнији књижевници урадили по различним књижевним струкама.

Као што су поклич на буну, у Србији, у почетку овога века, пустили људи из народа, сељаци, који су је по том и ослободили од Турака, без и чије особито знатне помоћи, тако исто и на пољу умне борбе видимо, како опет један сељак, самоук, износи народну заставу, окупља око себе борце и на послетку, удара сталан темељ умноме ослобођењу народа свог. Тај сељак, самоук, беше Вук Караџић.

Вук се родио у Јадру, у селу Тршићу (26 Окт. 1787). «Детињство је своје провео у кући очиној, и уз крило мајке своје јамачно се први пут задахнуо миљем народнога духа, слушајући из њених уста красну песму, која је обично помагала да јој се вретено брже окреће, или бајну приповетку, када би, у дуге зимње вечери, причала о давним временима и чудесима, за која још само прича зна. У то доба морала је ући у душу младоме Вуку и сласт гусланих звукова, када је по који старац, с пола затвореним а пола сузним очима, преко струна јаворових гусала исказивао боле и наде срца народнога». Надахнут народним духом и осећањем на самоме родитељском огњишту, а даровит и пун воље за рад, Вук је успео да, као сељак самоук, постане оцем нове српске књижевности.

Вук је књигу почео учити у самоме Тршићу, а после наставио код калуђера, у манастиру Трноши. Учећи тако, он је још у раноме детињству осетио вољу да записује народне песме, приче и пословице; то га је не само утврдило у писму и књизи, него му је још израна изоштрило и дар посматрања. Године 1804 Вук беше већ подрастао, за то га, вична и перу и књизи, Ђорђе Ђурчија узе за писара одмах, чим поче Јадар на Турке одметати. По што доцније, Ђурчија погибе и Турци Јадар на ново заузеле па и Тршић попалише, Вук пређе у Срем, у

Карловце, у намери да учи гимназију; но кад га тамо не хтеше примити, врати се и постане писар у Јакова Ненадовића. Доцније постане писар у «совјету», а после тога био је у разним државним службама, за које су били потребни писменији људи, у оно доба веома ретки.

Пошто се године 1813 буна угаси и Турци Србију опет поплавише, Вук оде право у Беч. Ту се упозна са ученим словенским филологом Копитаром, и, од њега постакнут, он штампа своју збирку народних песама, одмах, године 1814. Овим својим првим радом Вук је засновао нову српску књижевност. Од то доба па до последњих дана својих, Вук је веома често путовао и обилазио различне крајеве простране отаџбине наше, и са изванредним стрпљењем, марљивошћу и дубоким разумевањем купио народне српске умотворине: песме, приче и пословице, бележио обичаје и прибирао градиво за земљопис Српске Земље. Износећи све то на јавност, Вук је српске књижевнике упознавао са чистим народним говором, а издавши прву критичну граматику српскога језика (1814), и први критични српски речник (1818), он је почео књижевност српску ослобођавати од несрпскога језика, којим до њега беше писана. Пишући за тим и сам много о српској историји, о обичајима, језику, земљи и народу, и преведећи свето писмо на српски, Вук је показао, да се српским народним говором може одлично лепо и разговетно писати, по свима научним гранама.

Вуков рад рашири по свему свету глас српскога имена; задахну ведрим, напредним духом уметно наше песништво и послужи осталоме Словенству као углед, за оваке књижевне радове. Вуков рад највише учини те се оствари јединство књижевнога језика у васколикоме нашем народу: и они што пишу ћирилицом и они што пишу латиницом, од Вука пишу једним и истим језиком, оним,

што га је Вук из уста самога народа прикупио и у својим радовима изнео.

Вук је умро у Бечу, 26 Јануара 1864 г.

Вуков рад на језику, историји и познавању наше земље и народа достојно су наставили неколики књижевници у Србији, међу којима на прво место и по времену и по заслуги долази:

Ђуро Даничић, најбољи ученик најбољег учитеља. Даничић је први пут изашао на глас године 1847, својим полемичним списом «Рат за српски језик», којим је устао у обрану Вукових начела у језику српском. Тим првим својим радом он се не јавља као почетник већ као свршен филолог, и ако му је тада било тек двадесет и две године. Године 1850 издаје на свет са својом «малом српском граматиком», маленом истина по обиму али знаменитом, по огромноме труду који је у њу уложен. Но најглавнији рад Даничићев везује се за време његова секретарства код Српскога ученог друштва и професорства на Великој Школи, у Београду (1856 до 1865). За то време, поред многих филолошких радова, објављених у «Гласнику», он издаде на свет «Српску Синтаксу, део I» (1858), и тим делом постаде ауторитетом на пољу граматике српскога језика. После тога, Даничић издаде «Речник из књижевних старина српских» (1863 до 1864) и «Облике српскога језика» (1863). Осем рада на језику, Даничић је за ово време врло много урадио и за познавање прошлости српскога народа, јер је објаснио и издао многе наше старе, књижевне споменике. Од године 1867 до 1874, Даничић је, као секретар «Академије наука», наставио своју делатност у Загребу, и за тим, као професор на Великој Школи, опет у Београду, где издаде «Историју облика српскога језика» (1874) и «Основе српскога језика» (1876). На послетку, године 1876, Даничић се пресели на ново у Загреб, где, као

професор Велике београдске школе прими уређивање великога «хисториско-критичног речника српскога или хрватског језика», за који Академија наука беше градиво подавно прикупљати почела. У томе, изда «Корене са речима од њих посталим» (1877). Облици, Речник, Синтакса, Основе и Корени јесу највеличанственији споменици наше научне књижевности. Све пак те своје радове Даничић је крунисао речником српскога или хрватскога језика, на коме радећи после пет година и душу испусти. (4. Новембра 1882 год.).

Као што је Вук ударио темељ, на коме се могла изидати сва духовна образованост данашњих Срба, тако Даничићу припада не мала заслуга, што је главни део те зграде он сам извео. Настављајући Вуков рад на науци о језику српскоме, Даничић је разлозима строге науке потврђивао и потврдио истинитост Вукових начела, а у самој науци о српскоме језику отишао даље и од самога Вука. Вук је изнео благо српскога језика из свију земаља у којима Срби живе, и показао је, шта је опште српско а шта обласно у данашњем стању језика; а Даничић је, изучив садање стање, врнуо се у пређашњи живот језика, те је у науци о српскоме језику завео историску школу и поређену науку о језицима. Велики и самосталан рад, на овоме пољу научном, стече Даничићу највишу хвалу и признање не само код нас него и у страноме, научном свету.

Осем знаменитих заслуга чисто научне природе Даничић има још једну, опет веома велику. Бавећи се и радећи наизменце у Београду и Загребу, он је знаменито много допринео зближењу између ова два средишта наше књижевности. Вук је истина засновао јединство књижевнога језика, али је Даничић обе поле нашега народа довео и до књижевнога и умног јединства, тиме, што е свечано објавио, да су и Кајкавци и Штокавци и Чакавци један народ.

Као што је Даничић најбољи и највреднији ученик Вуков, тако је Стојан Новаковић најбољи и највреднији ученик Даничићев. Прва периода Новаковићева рада на ономе књижевном пољу, на коме су радили Вук и Даничић, испуњена је поглавито радом на језику. Вук је неуморним, дугим трудом од педесет година, прибрао и нагомилао силну језиковну грађу из живог народног говора. Ту многу, нагомилану али несређену грађу, Даничић је са великом научном спремом проникао, средио, обрадио и извео од ње величанствену, научну зграду српскога језика, а Новаковић је, науком утврђене резултате у језику, скидао са научних висина, упрошћавао их и приносио на домак ширем слоју народа што чита. Новаковићеви оригинални радови на језику ограничавају се само на оне му делове, који су Даничићем остали необрађени, а од радова на овоме пољу најглавнији му је: Српска граматика (у целини, први пут 1879). Ово је прва српска граматика, која је системски и у целини обухватила све научне резултате постигнуте у науци о српскоме језику. Синтакса у овој граматици, великим делом својим, Новаковићев је оригиналан рад.

Од важнијих радова његових на језику, помена нарочито још заслужују: «Физијологија гласа и гласови српскога језика», и «Акценти штампаних српско-словенских књига» (1877). Физијологија гласа једино је дело, у овој врсти, у свој српској књижевности.

Као секретар српскога ученог друштва и као уредник «Виле», првога књижевног листа у Србији, који је стајао на висини свога позива, Новаковић је писањем и критиком веома много учинио, те се код писаца у Србији појачала воља за изучавањем језика и тежња, да се пише што лепшим и чистијим језиком српским, и на послетку, да се развије укус у стилу. Дах тога старања Новаковићева

прожео беше у оно време читаво коло књижевника, и млађих и старијих, и дејство му је остало стално.

Друга периода рада Новаковићева далеко је још обилатија; она је испуњена радовима, који обухватају целокупно поље српске историје, а на име: књижевно историским, културно-историским, земљописно-историским, правно-историским, хералдичким и другим још радовима. Голема маса ових радова растурена је по свима озбиљнијим часописима и периодичним књижевним гласилима, писаним било латиницом било ћирилицом. Нарочитога су помена вредна ова му дела: «Историја српске књижевности» (1869), «Српска библиографија од године 1741 до 1867» (1869), «Библиографија српске и хрватске књижевности од године 1868—76;» (у Гласн. срп. уч. друштва), «Примери књижевности и језика старог словенског и српског словенског» (1877), «Српске области X и XII века, пре владе Немањине» (1879), «Хералдички обичаји у Срба, у примени и књижевности» (1884), «Последњи Бранковићи у историји и у народном певању» 1456—1502 (1886). Поред многих других књижевних споменика Новаковић је објаснио и издао «Законик Стевана Душана, цара српског» (1870); он је издао и једну књигу «српских народних песама» и саставио еп «Косово».

Милан Ђ. Милићевић наставио је Вуков рад по народописној, земљописној и историској му страни, а радио је и у области педагогије, до њега готово недарнутој: После Вука и Јоакима Вујића, којих се радови о Србији јавише 1827 године, Милићевић је први, након читавих тридесет година, почео по Србији путовати, проучавати је у погледу народописном, земљописном и историском и описивати је, и на томе је пољу, а нарочито на народописноме, остао и до данас најглавнији и готово једини радник. Плодови његова проучавања јавише се у његовим књижевним првенчадима, а то су: «Часови одмора,»

и, за тим: «Путничке белешке кроз неколико округа кнежевине Србије» (1856—1858). Након мало година Милићевић се јавио и са другим низом путничких бележака: «Путничка писма» (1862—1865); издао је, за тим; «Живот Срба сељака» (1867), «Кнежевина Србија» (1876), «Славе у Срба» (1877), «Општине у Срба» (1878), «Краљевина Србија» (1884 године).

По средини овога рада Милићевић је се, у низу од неколико година, јављао радовима у области педагогије, где је највећу заслугу стекао педагошким листом «Школа», првим у Србији, који је уређивао од године 1868—1876.

У последње време Милићевић је се обрнуо приповетци, и написао је: «Зимње вечери» (1879), «Јурмуса и Фатима» (1879), «Летње вечери» (1880), «Село Злоселица» (1880), «Међудневице» (1885), «Омер Челебија» (1886).

У свему, веома обилатоме раду Милићевићевом, претеже јако народописни му део; и у самим приповеткама његовим, ова му се страна приметно истиче. Колико Вук у овоме погледу има заслуге за цело Српство, у толико је Милићевић има за Србију, а највећу је заслугу стекао својим делом: Кнежевина-Краљевина Србија, у коме је нагомилао огромну масу градива за познавање Србије, по земљописној, народописној, историској и старинарској страни њеној.

Проматрање Милићевићево није онако дубоко као у Вука; није му ни језик ни стил онако једар као у оца нове књижевности српске; пребацује му се, шта више, да је и говорљив; па и пак, и по чистоћи језика и по лепоти стила, он заузима прво место међу нашим данашњим књижевницима. Осем поучне и забавне стране, у његовим је делима веома јака и васпитна страна. Било да описује природне лепоте у својој отаџбини, било да хвали оно што је у њој за хвалу, било да куди оно што је за покуду, из сваке његове врсте вири силно патриотско

одушевљење и жарка љубав према својој земљи и народу. Топлина тих осећања оживљује му све радове, и мирис и сласт којом дишу, ојачавају знатно васпитни им утицај на омладину, којој се Милићевић најрадије и обраћа.

У историским радовима Милићевићевим, највише му вредности имају белешке о знатним људима из наше нове историје, а нарочито из ратова за ослобођење Србије.

Своју приповедачку делатност Милићевић је развио тек у последње време, и то веома обилато. Обогаћен кроз дуго проматрање и испитивање силним градивом, поцрпеним из народнога живота, он га сад слаже у облику приповетке. Приповетке његове по уметничкој им страни имају веома великих недостатака; приповедајући он се зауставља веома дуго при појединим сликама, тако, да се у њима целина готово са свим губи. Осем тога, у целој изради ових приповедака, као и при осталим му радовима, огледа се велика хитња. Но поред свих ових недостатака, добре су стране Милићевићевих приповедака исте, које и осталих његових радова: лак, правилан и јасан језик, за тим патриотски дух којим су задахнуте.

Сусрећемо се сада и опет са једним, веома плодним, али у исто доба и са најдаровитијим писцем у нашој данашњој књижевности, а то је: Чедомиљ Мијатовић, песник, публициста, финансиста и економ, политичар и историјописац. Свој одлични песнички дар Мијатовић је приказао у приповетци, и то веома рано (Капетан Зека 1861); приповетка: «Сердар Мигар» (1866) прави је бисер међу нашим приповеткама. Али је и пак на овоме пољу веома мало радио: поље испитивачко, историско, више му је миљило, и њему је се одао са таквом љубављу и вредноћом, да његови историски радови и количином и вредношћу претежу све, што је до сада код нас у историји урађено. Нико се код нас није толико задубио ни уживео у живот и дух народа нашега, у прошлим му

вековима, као Мијатовић, нити га је когод као он тако красно приказао. У маси радова, свеколико заснованих на проучавању извора, најглавнији су му ово: «Финансије српскога краљевства» (1869), «Студије за историју српске трговине из XIV века» (1872), «Цар Урош и Краљ Вукашин» (1872), «Пре триста година» (1872), «Трговачка политика српских краљева и царева» (1875), «Шта је желео и радио народ српски у XVI веку» (1877), «Деспот Ђурађ Бранковић» (1880), «Балшићи» (1881). Међу овим поглавитијим радовима, «Деспот Ђурађ Бранковић» изнео је Мијатовића у светлости књижевника првога реда. По самоме склопу овога дела, по његовоме извођењу, по стилу и језику којим је написано, оно је драги камен у нашој васколикој књижевности. Незанемарујући му ни за тренутак саму историску садржину, он је износи пред читаоца у најдивотнијим сликама, исписаним красно сложеним бојама и задахнутим највишим уметничким одушевљењем. Песнички дар Мијатовићев искрсава овде у првобитној својој снази и прилагођује се одлично историку, а патриотска сета која му кроз редове провејава, осваја у читаоца му и ум и срце, потпуно.

На старој историји српској доста је радио Панта Срећковић, али без особитог успеха. Никола Крстић расправљао је такође неколика историска питања из старе нам историје, и написао је, у своје време веома хваљену: Историју српскога народа, за школе. Љуб. Ковачевић стекао је гласа бавећи се само расправљањем хронолошких питања а Јован Ристић је са збиљом, достојном правога историчара савременика, описао значајније епизоде из историје наше, од неколико последних десетина година. Своје раније посебне радове нанизао је у последње време у две књиге, под именом: «Спољашњи односи Србије новијега времена» (од 1848—1868), 1887.

Међу књижевним радницима, који се одликују и талентом и вредноћом и разноврсношћу, наилазимо и Владана Ђорђевића. И Владан је и песник и публициста и историописац. На свима овим књижевним пољима ми му находимо огромну количину рада.

Владан је почео писати веома рано и прве године књижевнога рада провео је на песничкоме пољу, пишући приповетке, новеле и романе. На то је се поље, и ако ређе, свраћао и доцније, пошто је се прихватио рада научничког и публицистичког. Прве његове приповетке почетничке су и у неку руку: песме у прози. Из овога му је доба највише гласа стекао роман: «Кочина Крајина» (1862), а из познијега, озбиљнијег доба, бољи су му радови: «Капетан Вељко», «Ћир Таса» и «Хајдукова Мајка.» Писао је и путописе и путописне новеле: «Мирамаре», «Студеница», «Два дана кроз Ческо-Саску Швајцарску», «Цариград и Букурешт».

На историскоме пољу, знаменитом важношћу истиче му се историја наших ратова, и за тим, историја српског војног санитета. Историја наших ратова има три дела; први део: «На граници», обухвата историју српско-турског рата у години 1876; други део: «Преко границе» обухвата српско-турски рат у годинама 1877 и 1878 и трећи: «Сливница», у ком је описао српско-бугарски рат у години 1885. Од историје српског војног санитета изашле су до сада три велике књиге: прва обухвата време од 1835—1875 године, друга обухвата радњу војног санитета у рату 1877|8 године, и трећа, радњу му у рату српско бугарском, у години 1885.

Међу публицистичним радовима Владановим најважније место заузима уређивање «Народнога здравља», које је уређивао кроз неколико година, и за тим «Отаџбина», месечни часопис, за књижевност, науку и друштвени живот, који и данас уређује. Обилношћу и разноврсношћу

садржаја, озбиљношћу са којом су поједини научни чланци рађени, одабраношћу прилога у одељку за лепу књижевност, «Отаџбина» је, за време шестогодишњег издажења, надмашила далеко све сличне појаве у нашој књижевности.

Владанови радови као и Милићевићеви пате често од површности и несрећености, што долази од велике хитње при раду.

Међу нашим публицистима, Стојан Бошковић заузима прво место и по богатству државничких мисли, и по лакоме и лепом стилу, и по количини рада. Низ чланака, трајније вредности, оштампао је у књизи: За просвету и слободу, год. 1882. Бошковић је до данас дао нашој књижевности и најбоље огледе из области опште историје. За тим долази Г. Гершић, којег је нарочито поље: међународно право, и Матија Бан, који је много писао о свима политичним и друштвеним питањима Србије и истока Јевропског. У литерарној критици једини је нешто озбиљнији радник: Светислав Вуловић.

*

Прелазимо сад на писце у области јестаственичкој, којих радови имају за циљ испитивање природе наше земље, и којима смо, по несрећи, веома сиромашни. Овде на прво место долази: Јосиф Панчић.

Заслуге које је овај научник стекао за познавање наше земље по њеној јестаственичкој страни, стављају га на прво место међу свима живим књижевницима нашим. Пре његове појаве Србија је, у овоме погледу, била готово савршено неиспитана и непозната, али је он, од то доба па кроз тридесет и више година, као професор Велике Школе, на пољу ботанике и зоологије, а у великоме низу већих и мањих дела, изнео тако силно градиво за познавање наше земље, да се по томе може достојно

поредити са Вуком, који је то исто учинио на пољу језика, народописа, земљописа и повеснице.

Међу многим Панчићевим радовима, штампаним српски, немачки или латински, у области ботанике прво место заузимају ова: «Флора околине београдске» (1865), «Ботаника за ученике велике школе» (1868), «Шумско дрвеће и шибље у Србији» (1871), «Флора кнежевине Србије» (1874), «Додатак флори кнежевине Србије» (1884), «Грађа за флору кнежевине Бугарске» (1885), «Грађа за флору Црне Горе.» Међу радовима у области зоологије, особитога су помена вредни: «Рибе у Србији» (1860), «Птице у Србији» (1867), «Грађа за фауну кнежевине Србије» (сисари, гмизавци и водоземци; 1869), «Ортоптере у Србији» (1884).

Флора кнежевине Србије, са доцнијим додатком, једно је од најзамашнијих дела, што га је наша књижевност у стању показати; она је створ непрекиднога рада од преко двадесет година, и у њој је описано око 2250 биљака наше отаџбине. У зоолошким делима Панчићевим описано је преко шест стотина животиња.

Међу биљкама па и међу животињама, које је Панчић у Србији нашао и описао, има их, које су за науку са свим нове; и у делима из дотичних наука, код свих образованијих народа, често се сретају родови и феле, означене његовим именом: *Pančićia*.

По ови радови Панчићеви ма да чине добре три четвртине свега онога, што је код нас урађено на познавању Србије, по њеној јестаственичкој страни, нису и пак његова једина заслуга у нашој књижевности и науци. Научна терминологија у јестаственици, друга је његова, не мање важна саслуга; он је њу створио позајмљивањем из живог врела народнога говора, или састављањем у духу његовоме, а по свима правилима нашега језика, тако, да се међу туђим књижевностима, осем Францеске

још једино Српска ботаника може похвалити термилогијом, чисто народном.

Овим својим радом Панчић је створио могућност, да се јестаственица обрађује на српскоме језику, а без успора и неприлика, које прате ма коју науку у некој књижевности нову, кад нема утврђене терминологије.

Осим Панчића на ботаници је урадио нешто и Сава Петровић; његово је најглавније дело: «Флора околине Нишке» (1883).

На познавању Србије у геологискоме и минералогиском погледу радили су Јован Жујовић и Симо Лозанић.

Жујовић је се као геолог приказао најпре у францеској књижевности, делом, у коме је (1884) објавио петрографска испитивања Кордиљерских стена. У току пак времена, као професор Велике Школе, после делимичних претходних радова на Геологији наше земље, израдио је и потпуни «Геологиски преглед краљевине Србије», и тиме положио сталну основу за даљи развитак геологиских испитивања наше земље.¹

Лозанић, такође професор Велике Школе, израдио је «анализе београдских и топчидерских пијаћих вода, минералних вода у Србији и српскога фосилног угља» (1886). Међу тим анализама налазе се квантитативне анализе од једанаест минералних вода у Србији, за тим анализе графита, парафинскога шкриљца и каменога угља из четири формације: свега око седамдесет анализа. Овим је радом Лозанић стекао велике заслуге, не само за познавање минералогискога стања Србије него и за развитак рударства и индустрије, којима је, за различна предузећа, дао тако драгоцене податке. Лозанић има приличан број

¹ Овај је преглед штампан у: Jahrbuch der k. k. geol. Reichsanstalt 1886. 36 Bd. Heft I под насловом: Geologische Uebersicht des Königreiches Serbien. Српски оригинал, спремљен да изађе у исто време, налази се, и до данас нештампан, у архиви Српскога ученог друштва.

самосталних радова из области органске хемије, који су стекли признања и на страни и превођени и на францески и немачки језик.

Међу радницима књижевним који су доприносили познавању Србије по земљописној страни њеној, заслужују помена још: Јован Мишковић, којег је најзнатнији рад: «Хидрографија независне кнежевине Србије» (1880); за тим Анта Алексић, који је поред многих омањих прилога написао важно дело: «Морава» (1879) и за тим: «Мачванска блатишта» (1883), и на послетку, Михајило Илић и Јован Драгашевић.

На пољу математике, самосталним радовима на српскоме и немачком језику одликовао се, у неколико, Љуб. Клерић. Самостални радови Д. Нешића и Д. Стојановића од мање су вредности.

Пошто смо поређали поглавитије раднике на науци, да се свратимо сада онима, који су се највише истакли у лепој књижевности нашој: у песништву, у најширем му смислу.

Као год што заснивање државе наше, у почетку овога века, изазива дивљење и у савременика и у потомака, тако га исто изазива и заснивање српске књижевности у новој држави. Ми смо већ видели како је Вук, сељак самоук, стекао име оца српске књижевности, тиме, што је засновао, и дао правац научној страни њеној, на којој ради већ неколико колена књижевничких. Код песништва находимо то исто. Слепи сељак, Филип Вишњић, отвара први у Србији врата, која воде у храм песништва, и улази у њ са достојанством, са којим је мало њих по њему ушло.

Вишњић се родио (1767) у Трнови, у Босни, недалеко од Горње Тузле. Детињство пак своје и младост провео је у селу Међашима, близу Бељине, где је у осмој години ослепео од богиња. Дар песнички јавио се рано у Вишњића; он је, као слепац, брзо научио гудети, и уз

гусле певати, али је до првих година овога века певао само песме, које је чуо и научио од других; сам не беше дотле ништа спевао. Но кад букну буна у Шумадији; кад допреше чак и преко Дрине гласи о јуначним бојевима: онда се у душу Вишњићеву ули неки животворни дах. Од старине, о којој дотле уз гусле певаше, окрете он умне очи своје садашњости и будућности Србије, и струне његове сташе пратити песме, какве никад ничије гусле раније не беху пратиле. Из његових уста полетела је тако прва она дивотна песма: «Почетак буне против дахија»; а после је ишла све песма иза песме, лепша иза лепше, новија иза новије. Оне су све накит нашем песништву, а међу њима је најдивнија она, у којој Вишњић тера вране гавранове, да Кулиновој кади кажу последњу судбину Турства, на земљи наших прадедова.

Збирајући грађу за своје песме, Вишњић је учинио познанство са свима нашим војводама и обишао велики део Србије, а последње дане своје провео је у селу Грку, у Срему, где је и умро.

Сусретамо се сад са другим савремеником и песником буне на дахије, са Симом Милутиновићем, опет самоуком.

Сима се родио у Сарајеву (5 Окт. 1791. г.), али је прве године детињства свога провео у Земуну, где га је затекла и Карађорђева буна. Чим је ова буна букнула, Сима је прешао у Србију, где је после неког времена постао писар у «совјету», непропуштајући, међу тим, ни једну прилику, која му се дала, да перо замени оружјем а совјетску писарицу бојним пољем. Тако је он био очевидац свих догађаја који се о овој и о Милошевој буни збише, и познао све знатније личности, које тада радише. Велики догађаји и велики људи, са којима Сима живљаше и познаваше се, учинише, те се у њему веома рано пробуди дар песнички. Он је почео певати у својој

осамнаестој години, и прво му певање беше подражавање народној песми.

Сима се најпре јавио лирском песмом, па се тек доцније свратио епскоме и драмском песништву. У лирскоме песништву Сима је најобјективнији српски песник : његова лична судбина, његови болови и туге, радости и весеља, све му је то узгредна ствар, а ствар општа, отаџбина, Српство, врлине : то му заноси душу. И кад је баш пуштао срцу на вољу, ни тада се није разливао у нека бона осећања : тога је се он и бојао и стидео. Једно то а друго и догађаји сами упутише га брзе епскоме песништву, којим је и стекао славу. «Србијанка» је најзначајније дело Симино песништва : то је историја српске борбе за ослобођење, испевана у песмама, по угледу на епске наро не песме. Србијанка се одликује богатством и разноликошћу особа ; тиме, што је свака јуначка слика у њој пуна и добро погођена и на пометку, крепком дидактиком. Али ма да је Србијанка најглавније дело Симино, опет она има доста махна, које су природом својом учиниле, да Сима буде данас најређе читан песник српски. Најглавнија је махна у свему готово његовом песништву, неразумљив језик. Стил му је таман, јер му је осећање јаче од речи, те не може да га њоме стигне ; мисли му се гуше у тескоби израза, и кад му је осећање на највишем врху, онда му обично усахне поток од речи. У невољи гради он тада нов језик, али му језик слабо ко разуме. Друга му је махна, што му песме о српскоме јунаштву кипте митологијом грчком.

Гледајући на Србијанку са чисто уметничке стране, може се казати, да у њој нема много праве појезије : догађаји су у њој испричани верно, историски, али сувише празно. То нису одушевљене јуначке приче, већ војнички описи, изведени на ситно. Што по неки пут у овим песмама одушеви и занесе, то су описивања, по

сред којих светлуцају лирске искре, које понекад више вреде од целе песме у којој су.

После Србијанке знатнија су песничка дели Сими́на: «Зорица,» «Тројебратство,» «Тројесестарство,» све епске садржине.

Драмско је песништво још мање одговарало дару и образовању Сими́ну: у драма му је нарочито драмски крој слаб.

Сима је написао «Историју Црне Горе» (1835) и «Историју Србије од 1813 до 1815» (1837); умро је у Београду 30 Декембра 1847 г.

Пред нама су сад два песника из гомиле оних, који означавају прелаз од школе латинскога класицизма, оличене у Мушицкоме, к младој школи, којој су стазу прокрчили: Вишњић певајући и Вук скупљајући и издајући народне српске песме. Писци ове гомиле задржали су с једне стране уметничка предања класичности, а машили су се с друге стране извора народнога песништва, и чине тако беочуг, који саставља први период књижевности српскога препорођаја са другим. Ти су песници: Ђорђе Малетић и Матија Бан.

Ђорђе Малетић родио се у Јасенови у Банату (1. Марта 1816 г.), а године 1838 дошао је у Србију, где је одмах почео радити на књижевном пољу као песник, естетичар и критичар. Песништво је најглавнија и најроднија грана Малетићева књижевна рада; у њему се он јављао и лирском и епском песмом, и драмом. Међу лирским песмама има ведрих, има ода, елегија, загонетака и т. д. све укусно изведених. У епске песме долазе му два повећа спева: «Три побратима» и «Сватови.» Сватови су му најбољи песнички производ; у њему находимо све епске састојке, и кроза сву садржину његову веје јака струја из срца и маште, док се у сватовским попевкама огледа дах народнога песништва. Но драмско је песништво

Малетићево најзнатнија песничка радња његова. Он је написао свега пет драма, а свима је узео предмет из српске историје, било старе било нове; најзнатније су му пак: «Српски Хајдуци» и «Михајило цар Бугарски.» У драмама Малетићевим најасније се види она белега прелаза у песништву нашем, коју раније поменусмо: у њима се често види, како српски сељаци истина говоре српски, али мисле, осећају и резонују као образовани јунаци старога класичног доба.

Као критичар, Малетић је највише радио на естетичној критици, показујући вазда особито оштроумље, одличан укус и поуздан поглед. По овој страни књижевне радње најважније му је дело: «Грађа за историју српског народнога позоришта у Београду» (1885).

Матија Бан родио се у Дубровнику 4 Декембра 1818 године. Ми смо на своме месту већ поменули овога књижевника, као веома плоднога публицисту, али је песништво било вазда његова најмилија књижевна грана; ту је се он приказао ванредно великом количином рада и као лирски и као епски и као драмски песник.

Банове лирске песме роман су у стиховима; оне чине љубавну епопеју, у којој некада преовлађује љупка и свежа машта а некада жарко осећање, које му са дна срца извлачи сад меку сету сад усклике гнева и горчине. Његове патриотске песме, епски спевови и јуначне оде могу се уврстити међу најснажније и најлепше спевове словенске. Нарочито једро црта велике страсти и величанствене појаве природне. У овим врстама његових песама најзнатније су: «Хајдуци» и епски спев «Војвода Лазар», који је преведен на неколико Јевропских језика.

Но Бан је се највише истакао у драми, како плодношћу тако и савршенством. До данас је написао свега тринаест драма, све у стиховима. У њих десет узео је пред-

мете из историје и из живота српског, а у три из историје других словенских народа. У драмама Бановим догађаји се сучу један из другога логично, и имају неизбежне природне последице. Стил му је обојен разнолико али у век природан, и одговара свагда карактерима у драми. На послетку, свака му је трагедија велика морална поука, а у једно, и друштвено огледало дотичне епохе, у коју је се Бан умео преселити, схватити је и верно извести. «Мејрима» му је најбоља и најсавршенија драма у нашој драмској књижевности; по њој долази «Цар Урош V или последњи Немањић» и «Цар Лазар».

Критика домаћа и страна сложено су Бану признале сва својства узвишена трагичара: изумевање, новост у тетралним ситуацијама, глумишне сударе од великога утиска, дубоко познавање људских осећаја и страсти, крепко и природно описивање карактера и велику вештину у драматском заплетању. Мане су му пак ове: велика дужина монолога, сувишност неких појава, многобројно особље, замисао у извођењу појединих карактера, местимична тврдоћа стиха и још по где што.

Љубомир Ненадовић јавља се у песништву: лирском, епском и дидактичном песмом, и за тим, у прози: путописом. Најпре је почео лирском песмом, још у младим ђачким годинама (1849); песме су му ове врсте пократке, лаке и сетне. Доцније је у њега све више преовлађивао ведар и лак хумор, који га је веома омилио у ширем читалачком кругу. Међу песмама дидактичне садржине находи му се већина познатијих басана. На послетку је свратио епу, у коме су му и пак најбоља она места, из којих избијају искре хумора и сатире. «Дојчиновић Војин» најбољи му је еп, а међу песмама доцнијега времена највише му вреди: «Снага народа.» Ненадовић се последњи пут јавио песмама, у којима је опевао неке епизоде из рата црногорско-турског, у годинама 1876—1878.

Ненадовићевим песничким производима у ужем смислу, по уметничкој им страни, критика је наша дала оцену средње вредности, али је за његове путописе изрекла, да су најбољи производи своје врсте у српској књижевности. Ненадовић је код нас најбољи а готово и једини претставник лаке путописне књижевности: лепотом описивања и једрином стила надмашује далеко све наше путописце. У његовим се путописима огледа безбрижност, веселост, простодушност, љубав ка путовању и добро познавање света. Путописом је обухватио путовање своје по Италији (Владика црногорски у Италији), Немачкој, и Црној Гори. Путопис из Црне Горе написао је после дугога прекида у овој врсти књижевнога му рада, али се и пак и ту јавља са пређашњем младачком снагом.

Као савременик Ненадовићев јавља се (1852—1858) песник Јован Илић, а за њима двојицом, готово у једно исто доба јављају се песници: Драгашевић, Кујунџић, Радмио Лазаревић, Ђура Јакшић и Милорад П. Шапчанин. Но ми ћемо се овде задржати само при онима, који су, и до послетка, остали верни своме песничком дару и на песништву радили, а на име при Јакшићу и Шапчанину.

Ђура Јакшић родом је из Српске Црње у Банату (1832-г.), дошао је у Србију 1857 године и ту је с малим прекидом остао до смрти (1878 г.). У појезији је почео лирском песмом, прешао после песми епској, па приповетци и на послетку драми.

Љубавне Јакшићеве песме разликују се знаменито од љубавних песама нашега књижевног песништва; у њима љубавно осећање није мекушно ни женско; оне су све мушке. Патриотске и јуначке песме његове пуне су витешкога жара; у њима је полет бујан, колорит жив а реч силна, громовита. Но и у овим песмама опет је лирика сила, која нас примамљује и заноси; она је у њима често лепша но и у правим лирским песмама песниковим. Дубоко

осећање, једар израз, дивне слике, здрав и неразбуђен дах и свежина осећања, врлине су песама Јакшићевих. Уз то му је језик свагда на услузи; куд год се осећањем макне, прати га сјајна, богато окићена свита речи. Често нас накит занесе више но мисао на којој је.

Кад готово пресахну извор песама онда се Јакшић баци на приповетку, и ту се на ново показа његова песничка снага, у свој лепоти својој. Јакшићеве су приповетке узимале градиво из народнога живота, али оне му нису савршени уметнички производи; оне су просте, без радње и заплета а технички им је склоп примитиван. Њихова лепота није ни у смишљености догађаја: оно што нас у њима очаравало, то су описи и слике, прожете најживљом песничком уобразиљом. Најбоље су Јакшићеве приповетке: «У планини», «Сељаци», «Кривосечка механа», «Чича Тима», «Капетанов гроб», «Рањеник», «Ратници»; он је у њима обухватио и сеоски и варошки живот.

Јакшић је написао само три драме, али ни у њима нема ни богатства, ни разноликости, ни ориџиналности у карактерима.

Кроза све песничке производе Јакшићеве провејава једна и иста, главна махна, а на име недостатак ширега општег образовања и недостатак студије. Њему је недостајало познавање света, познавање људи, јаче историско знање, психолошких студија и због тога је његов песнички видик и био онако скучен. Али и ако је његова знанствена и научна ризница била сиромашна, опет је оно мисли, што је имао, исказао са таким осећајном дубљином и таким песничком снагом, да боље нису исказане ни најсветлије мисли највећих песника. Јакшић је песнички дар првога реда. Његове су драме истина слабе али му је лирика Његушева. За 25 година рада написао је око 150 песама, 29 приповедака и 3 трагедије.

Милорад Шапчанин почео је и сам лирском песмом, прихватио се у зрелијем добу епа, негујући пажљиво, кроза све време свога рада књижевног, и приповетку. У својим лирским песмама Шапчанин се најрадије забављао при цртању идилскога живота у природи. У песмама: «Село у детињским споменима», «Љубичице», и другима, развио је велику умешност при описивању како природе саме тако и лепоте и тишине живљења у њој. Међу епским песмама, еп «Невеста Љутице Богдана» од особите је уметничке вредности. Шапчанинове приповетке одликују се колико чистотом језика, лакоћом и лепотом стила толико и занимљивошћу, управо новином поља на које је шренео своје причање. Љубав према природи, и сеоскоме идилском животу, коју је исказивао у својим песмама свратила је сву његову пажњу и у приповетци. У боље његове приповетке рачунају се: «Божица», «Десет дуката», «Благо», «Богослов», «Људи старога кова», «Неопојан гроб», «Туђа крв», «Катанска буна», «Сургун», «Двадесет шести», а најбоље су: «Монах Ђенадије» и «Сањало.» «С Дрине на Нишаву», путопис из 1877 и 1878 године, чини повећи засебан роман, а у патриотској причи: «Хасан Ага», изнесена је слика босанских Срба мухамеданаца.

Последње десетине године истакао је се код нас читав низ приповедача и песника; међу њима ћемо се дотаћи само знатнијих. По реду најпре долази Милован Глишић, који је својим приповеткама обухватио поглавито сељачки живот. Он прича лако, разговетно, природно и верно, и језиком, до ситница народним; своје приповетке зачињава често хумором; слике пак које у њима износи, већином су чисто народне, неумрљане надри-образова-ношћу. Најбоље су му приче: «Рога», «Распис», «Ни око шта», «Свирач», «Узао час», «Задушнице», «Прва бразда». «Прва бразда» увршћује се у најбоље приповетке у нашој

књижевности. Глишић је учинио покушај и са драмом; има их до сада само две: «Подвала» и «Два цванцика».

Лаза Комарчић, у својим неколиким приповеткама, верно црта поквареност која је се у народ увукла кроз зеленаше и покварене чиновнике, али је до сад у опште радио мало; и оно што је почео није све довршио.

Лаза Лазаревић и сам је радио мало; написао је само шест мањих приповедака; али оно што је написао, по свему, изнело га је на висину првога нашег приповедача. У његовим је приповеткама ванредно јака психологиска анализа, која му и пак ни најмање не смета да фотографском верношћу ухвати и сваку спољашњу појаву, било на лицу било на околини његовој. Осем тога, за сваки покрет душа и срца он наводи, вазда, тако прикладан израз, да га је немогуће заменити и којим другим. И поред свега тога он никако не излази из оквира простога народног говора. Приповетке су му: «Први пут с оцем на јутрење», «Школска икона», «У добри час хајдупи», «На бунару», «Вертеп», «Све ће то народ позлатити».

Јанко Веселиновић написао је већ десетак приповедака, ступивши поуздано још из почетка на стазу приповедача. У овим приповеткама Јанко је изнео масу слика из сеоског народног живота, израђених верно, вешто и лепо. Нико од наших приповедача није се тако, као Веселиновић, умео уживети у душу и осећање сељака, нити тако разумети његове боле и његове радости. И оно што нам отуда у својим приповеткама износи, састављено је у најлепше слике, што их у нашој приповетци имамо. Непомућеном, природном простотом и верношћу, те слике очаравају. Јанкове су приповетке ово: «На прелу», «Одбегла», «Све због дуката», «Код самртника», «Мали Стојан», «Кумова клетва», «Чини» и т. д.

Међу најновијим песницима, у ужем смислу, највише су се истакла браћа: Драгутин Илић и Војислав Илић.

Драгутин, пошто је само кратко време остао при лирској песми, приступио је драми и написао до сада две: «Вукашин» и «Јаквинта». Војислав је почео такође са лирском песмом али је при њој остао и до данас. По прилично дугачкоме низу тих песама, што их је до сада певао, судећи за Војислава се може без зазора казати, да је далеко измакао изнад свих наших живих песника. Песме су његове задахнуте не само правим и особито нежним лирским дахом, него се одликују и ванредном лепотом стиха, а тако и брижљиво обрађеним укупним обликом њиховим.

У ИМЕ
ЊЕГОВОГ ВЕЛИЧАНСТВА
АЛЕКСАНДРА I.
по милости божјој и вољи народној
Краља Србије
МИ КРАЉЕВСКИ НАМЕСНИЦИ

ПРОГЛАШАВАМО И ОБЈАВЉУЈЕМО СВИМА И СВАКОМЕ, ДА ЈЕ НАРОДНА
СКУПШТИНА, САЗВАНА У ПРВИ САЗИВ ПРВЕ ПЕРИОДЕ, РЕШИЛА, И
ДА СМО МИ ПОТВРДИЛИ И ПОТВРЂУЈЕМО:

ЗАКОН
О
ШТАМПИ

ГЛАВА I.

Опште одредбе

Члан 1.

Штампа је у Србији слободна.

Члан 2.

Сваки Србин има право, да у границама за-
кона исказе своју мисао писмено, штампом и у
сликама (члан 22. Устава).

Члан 3.

Не може се установити ни цензура, ни каква
друга превентивна мера, која спречава излазак,

продају или растуривање списа и новина (члан 22. Устава).

Члан 4.

Штампа не може никад бити подвргнута административним опоменама (члан 22. Устава).

Члан 5.

Штампарска и књижарска радња подлежи одредбама трговачког законика.

Члан 6.

Под одредбе закона о штампи долази све оно, што се штампањем, или механичким или хемијским путем, као што је штампање, сликање и т. д., изради за умножавање и растурање.

Од овога се изузимају гласачке листе, ако на њима ништа више нема сем имена кандидата, предлагача и представника; трговачки протоколи, формулари и остало, што је за трговачку радњу потребно; самртне објаве, позиви на разне забаве и зборове, ако на овим последњим нема ничега више осим означења оних, који се позивају, дана, кад се позивају, места, где ће бити збор, и имена сазивача; и, на послетку, ствари, искључно за редакције намењене.

Члан 7.

На свакој штампаној, објављеној или механичким или хемијским путем за умножавање и растурање израђеној ствари, мора стајати име и стан штампара (сликара, резача и т. д.) Ако је та књига или иначе ствар која не долази у повремену штампу,

а намењена је за растурање, онда мора стајати и име писца или издавача. Издавач може бити и сама штампарија.

Ко противно овоме учини казниће се са 50 до 200 динара или затвором од 5—20 дана.

Члан 8.

Штампар је дужан од сваке штампане ствари, за три дана од публикације, послати по два примерка Народној библиотеци и библиотеци у Крагујевцу. Од овог се изузимају штампане ствари побројане у последњој алинеји члана 6.

Члан 9.

Све што је казано у претходном члану важи и за прештампавање.

ГЛАВА II.

Повремена штампа

ОДЕЉАК I.

Издавање, уређивање и пријављивање.

Члан 10.

Сваки лист (новине) или сваки повремени спис мора имати одговорног уредника. Одговорни уредник мора бити српски грађанин, који ужива сва грађанска и политичка права (члан 22. Устава).

Члан 11.

За издавање новина или повремених списа није потребно претходно одобрење власти, нити се од писца, уредника, издаваоца или штампара може тражити икакво јемство (кауција).

Уредник, који хоће да издаје лист, или повремени спис, дужан је месној државној полицијској власти учинити писмену пријаву, у којој ће бити назначено име листа или повременог списка, начин његовог издавања, име и презиме власника и одговорног уредника, име штампарије, у којој ће се лист или повремени спис штампати.

Промена уредништва мора се такође јавити власти оног дана кад се изврши.

Члан 12.

Као промена сматра се одсуство ван земље и затвор.

У тим случајевима мора бити заступник, о чем се пријава чини према претходном члану.

Члан 13.

Пријаву потписује одговорни уредник, или власник листа, или заступник.

На поднесену пријаву власт с места мора издати признаницу. На повратни рецепис пошти предата оваква пријава пуноважна је.

Члан 14.

Ко учини противно члану 10, 11, 12. и 13. казниће се са 100—300 динара, и то власник за себе, а одговорни уредник за себе; а ако њих нема онда штампар.

Ако новчану казну који од њих не би могао платити, замениће му се затвором, рачунајући по 10 динара на дан.

Члан 15.

На сваком броју новина, или на свакој свесци повременог списка, мора бити наштампано име одговорног уредника, или његовог заступника, и власника.

Власник може бити и сам уредник.

За сваки број или свеску, на којој ово не буде, штампар ће бити кажњен са 20—50 динара, или 2—5 дана затвора.

ОДЕЉАК II.

Уз апћавање.

Члан 16.

Новине и друге штампане ствари могу се забранити (узаптити) само ако садрже :

1. Увреду Краља или Краљевског дома;
2. Увреду кога страног владоца или њиховог дома; и
3. Позив грађана да устају на оружје (члан 22. Устава).

Власт која је забрану извршила, дужна је за 24 часа, по извршењу забране, спровести дело суду, а овај опет дужан је од часа пријама за 24 часа забрану оснажити или поништити. У противном случају сматра се да је забрана дигнута.

Дан кад суд не ради не рачуна се.

Противу судског решења, којим се забрана одобрава, само тужени може изјавити жалбу, у року од 24 часа од пријама судског решења.

Жалба се предаје суду, који је о забрани решавао, а он је дужан најдаље сутра спровести

је Касационом суду, који за 24 часа од пријама ствар коначно расправља.

Ако власт узапти спис (лист, новине, цртеж, гравир и т. д.) из разлога побројаних у тач. 1, 2, и 3. овога члана и суд запт одобри, па се после на претресу судским пресудама утврди да кажњива дела нема, онда је тим самим и запт дигнут, и узапћени списи враћају се писцу и растурање је дозвољено. Исто тако запт пада, ако власт, која га је тражила, не подигне тужбу у року од 10 дана од кад је суд запт одобрио.

Кад се узапћавају штампани примерци онда се узапћавају и слова, плоче, форме, каменорези и т. д.

На захтев штампара слова се могу и растурити и плоче истрти.

Ако се неокривљени делови могу одвојити (као додаци броју, или свесци списа или новина), онда се они неће узапћавати.

Ако слова нису при самом узапћењу растурена или плоче истрте, онда ће, чим суд запт одобри и касациони суд решење о запту оснажи, штампар дужан бити, да у присуству оптужне власти слова растури или плоче истре. У противном случају учиниће то сама власт.

Члан 17.

Под Краљевским домом разумеју се Краљица супруга, живи преци и потомци у правој линији, и рођена браћа и не удате сестре Краља владоца.

Члан 18.

Ко би узапћене штампане ствари намерно распростирао, биће кажњен са 500—1000 динара, или затвором од 3—6 месеци.

ОДЕЉАК III

О исправкама

Члан 19.

Одговорни уредник или његов заступник, дужан је примити у свој лист сваку исправку, коју му пошље власт, или приватно, или правно лице, чије је име споменуто, или о чијем је раду или поступцима у листу или повременом спису речи било. И власти, и приватна и правна лица, достављају уредништвима исправке непосредно или преко првостепеног суда онога места где лист излази. Суд је дужан истога дана исправку уредништву послати.

Исправка се мора штампати у првом броју од како је уредник прими, без икаквих додатака, мењања или уметака, а ако је редакција листа закључена већ онога дана, онда је мора штампати у првом идућем броју.

Исправка може бити најдужа или стубац целога формата листа, или онолика, колики је чланак, који ју је изазвао. Но исправке могу бити и веће, али тада ће исправљач дужан бити за вишак платити по обичној огласној цени за ред после одштампане исправке. Власт је дужна такав рачун наплатити и уредништву послати за 15 дана од дана пријама.

Ако би на један чланак или белешку више надлештава писало исправке, уредништво је обавезно штампати само једну.

Исправке се штампају на оном месту листа, на ком је био чланак или белешка, и онаквим словима, каквим је био штампан чланак или белешка.

Ко учини противно одредбама овога члана, казниће се са 300—600 динара или затвором од 1—2 месеца.

ОДЕЉАК IV

Страни листови или повремени списи.

Члан 20.

Листовима или повременим списима, књигама, сликама и другим штампаним или објављеним стварима, што на страни излазе, слободан је улазак у Србију.

Али ако министар унутрашњих послова нађе, да који страни лист, или повремени спис, или каква штампана или објављена ствар, за растурање намењена, има садржину кажњиву по члану 16., или ако нађе, да је она противна државним интересима земље, он им може улазак забранити.

Сталну забрану министар решењем својим утврђује и објављује у службеним «Српским Новинама», а поједине бројеве забрањује простом наредбом.

Уредништва домаћих листова и јавне библиотеке добијају свакад, па и у случају забране, све стране листове или повремене списе, књиге

слике и т. д. без цензуре, а свако прештампавање, или саопштавање из страних листова и повремених списа, или растурање штампаних или објављених ствари са стране, подложно је одредбама овога закона, био лист или број листа, или штампана ствар, забрањен или не.

Ко после објављене забране продаје или растура забрањене стране листове, књиге, слике и т. д. казниће се са 500—1000 динара и затвором од 1—3 месеца.

ГЛАВА III.

Растурање, продавање, прилепљивање на зид

Члан 21.

Слободно је новине, књиге, списе, брошуре, цртеже, слике и т. д. по јавним местима продавати и растурати. За то је потребна пријава месној државној полицијској власти. Ко противно овоме учини казниће се са 10—50 динара или 1—5 дана затвора.

Члан 22.

У свакој општини општинска власт мора одредити место, где ће се стално прилепљивати службене обзнане.

Приватне обзнане могу се лепити на свима јавним местима, осим места где се лепе службене обзнане и осим зграда за богомољу и наставу.

Члан 23.

Они, који би цепали, премазивали или ма којим начином нечитким чинили службене обзнане

на одређеним местима, казниће се са 50 до 200 динара, или затвором од 5—20 дана.

Исто тако казниће се и онај, који би цепао, премазивао и ма којим начином чинио нечитким приватне обзнане, осим овога, на чијој су згради обзнане прилепљене биле.

Ако који чиновник, или у опште јавни службеник, то учини, казниће се са 200—300 динара и затвором од 20—30 дана.

ГЛАВА IV

Злочини и преступи штампом учињени

ОДЕЉАК I

Подстицање на злочин или преступ

Члан 24.

Као саучесници једне радње, која се по кривичном закону сматра као злочин или преступ, узимају се сви они, који би ма којим начином, обележеним у члану 6. овога закона, или продавањем или растурањем штампаних ствари, непосредно подстакли кога или које, да учини или учине злочин или преступ, па иза изазивања (провокације) дође одмах дело или покушај злочина, како је одређен и предвиђен у § 41. кривичног законика.

Саме пак учињене кривице казниће се по кривичном закону, ако нису нарочито овим законом предвиђене.

Члан 25.

Они, који би средствима побројаним у претходном члану, изречно позивали да се учине кри-

вице убијства, пљачке или похаре, или каква кривица предвиђена члановима 83, 84, 85, 86, 87, 88, 89, 90, 91 и 91 а кривичног закона, у случају, кад иза изазивања не дође дело ни покушај, казне се са 100—500 динара или затвором од 1—2 месеца.

Члан 26.

Свако подстицање, учињено средствима побројаним у члану 6. према лицима војеног реда, у намери, да се одврате од вршења војних дужности и послушности према законитим старешинама у свему оном, што они наређују за вршење закона и законих правила војних, казниће се затвором од 1—6 месеци и новчано од 100—300 динара.

ОДЕЉАК II

Кривице против државе, њених претставника и интереса.

Члан 27.

Увреда Владаоца, учињена једним од средстава побројаних у члану 6. казниће се затвором од 2 месеца до 2 године.

Увреда члана или чланова Краљевског дома казниће се од 1 месеца до 1 године затвора.

Истом казном казниће се и увреда нанесена Народној Скупштини или Краљевским Намесницима свима или једноме.

Члан 28.

Објављивање или прештампавање лажних или измишљених гласова, као и објављивање или пре-

штампавање лажних или лажно некое приписиваних докумената, казниће се новчано са 300 до 1000 динара, или затвором од 1—5 месеци, кад објављивање тих гласова или докумената наноси штету држави и њеним интересима, или ремети јаван мир.

Истинитост објављених гласова или дела може се доказивати.

Поднесен доказ ослобођава окривљеног само за доказано дело.

Члан 29.

Ко једним од срестава побројаних у члану 6. напада погрдним изразима уставна права Владоца, чланова владалачког дома, законити ред престонога наследства, облик владавине у Србији и Устав, казниће се са 200—500 динара или 20—50 дана затвора.

Члан 30.

Ко путем штампе изречно позива на непокорност према законима, уредбама или законим наредбама власти, казниће се са 50—500 динара, или затвором од 5 дана до 2 месеца.

Члан 31.

Вређање вере или морала, учињено једним од срестава побројаних у члану 6. казниће се затвором од 10 дана до 2 месеца, или новчано са 100—300 динара.

Иста казна примениће се и на продавање, растурање или излагање цртежа, гравира и слика неморалних.

Члан 32.

Ко против чиновника, свештеника, јавног службеника, као: поротника, сведока или грађанина, који привремено или стално врши какву јавну службу, или приватног или правног лица, једним од начина побројаних у члану 6. овог закона, износи неистинита дела, која су законом забрањена, казниће се са 200—600 динара, или затвором од 20 дана до 2 месеца.

Члан 33.

Оптужени може у свима случајевима оптужења из претходног члана доказивати истинитост изнетих дела, а тужитељ износити противне доказе.

Од овог правила изузимају се случајеви: ако би се клевета односила на породичне односе, и ако би о делу, изнетом у клевети, већ била поведена кривична истрага, све док о њему не би изишла извршна пресуда или решење.

Ако је дело клевете доказано, оптужени се ослобађа казне.

Члан 34.

Увреда нанесена истим средствима државном надлештву или признатој правној личности, казниће се са 50—200 динара и затвором од 10 дана до 1 месеца.

Члан 35.

Увреда нанесена истим средствима лицима означеним у члану 32. овога закона, ако јој није

претходило изазивање, или незаконо поступање, казниће се са 50—100 динара, или затвором од 5—15 дана. У противном случају поступиће се по §. 215 кр. закона.

ОДЕЉАК III.

Кривице противу страних владалаца, њихових домова и дипломатских заступника.

Члан 36.

Увреда према страном владоцу учињена једним од средстава побројаних у члану 6. овог закона, казниће се затвором од 1—6 месеци.

Члан 37.

Увреда страних посланика, пуномоћних министара, дипломатских агената или отпавника полова, који су акредитовани при двору српског Краља, казниће се затвором од 1—3 месеца.

ОДЕЉАК IV.

Недопуштане публикације.

Члан 38.

Ко штампа и објави:

1. Тужбу или ма каква акта по кривичној парници, док се не прочитају на претресу;

2. Извештај о кривици за клевету где доказивање није допуштено (члан 33. овог закона);

3. Несвршена акта грађанских парница без нарочитог допуштења суда; —

4. Саветовања поротног и осталих судова, — казниће се од 1—3 месеца затвора или са 100 до 500 динара.

А ко штампа и објави :

1, Извештаје или саопштења о кретању војних трупа за време рата, ратне опасности или опште мобилизације, а о војним спремама, утврђењима и осталим средствима одбране и у мирно време ;

2, Дела из тачке а и б §. 86. кривичног закона ; и

3, Извештаје о тајним седницама или ма каква саопштења из тајних седница Народне Скупштине, казниће се новчано од 500—1000 динара и затвором од 3 месеца до 1. године.

ГЛАВА V.

суђење и осуђивање

ОДЕЉАК I.

Ко је одговоран за кривице штампом или против одредаба овога закона учињене.

Члан 39.

За кривице противу одредаба овога закона учињене одговорни су :

1, Писац (члан 22. Устава), сликар, растуривач, уредник, његов заступник, штампар, власник ;

2, Кад нема писца, или кад он није познат или је ван домашаја српских власти, или га уредник или његов заступник неће да именује на првом саслушању — одговорни уредник или његов заступник ;

3, Кад се не зна ни писац, ни одговорни уредник или његов заступник, ни штампар, или су ови

ван домашаја српских власти — онај који растура (продаје, разноси, прилепљује).

Члан 40.

За кривице по члану 10., 11., 12 и 13 овог закона одговорни су и власник и уредник или његов заступник.

ОДЕЉАК II.

П о с т у п а к.

Члан 41.

Све кривице учињене штампом, или ма којим средством из члана 6. извиђају и суде судови.

Кривице против овог закона учињене извиђају и суде судови као хитне ствари. Свака тужба, било приватна било од државне власти, мора се узети у поступак најдаље пегог дана од дана пријама у суду. Дело, узето у поступак, не сме се прекинути ни у ком случају до коначне расправе његове.

За радњу противну одредбама овога члана и члана 47. овога закона, односно рокова, Министар правде, по званичној дужности, казниће председника суда, његовог заступника, или дежурног судију, или иследника, по пропису члана 38. закона о судијама.

Члан 42

Истрага и суђење почеће се водити :

1, Ако се тиче приватног лица, на тужбу тога лица, с обзиром на §. 216. крив. закона.

2, Ако се тиче Владаоца, Владарке, Наследника престола, Дома владалачког, Краљевских Намесника, или основа владавине — по одобрењу Министра унутрашњих дела, а на тужбу иследне власти;

3, Ако се тиче лица, која врше јавну службу и то у делу њихове службе, — по захтеву Министра под којим су, а на тужбу иследне власти или по тужби њиховој;

4, Ако се тиче судова, војске, државних тела, какве признате корпорације, административне власти и т. д. — по захтеву тога суда или тела, или старешине његовог, или Министра под којим стоји.

5, Ако се тиче поротника, сведока или у опште грађанина, који привремено или стално врши какву јавну службу — по тужби њиховој;

6, Ако се тиче страног владоца или страног агента дипломатског — по њиховој тужби, или по наредби Министра правде, кад то затраже од Министра спољних послова; и

7, У случајевима предвиђеним у тач. 2, 3, 4 и 6. овог члана (изузимајући корпорације), или ако су преступи учињени против формалних одредаба овога закона, — полицијска ће власт по дужности тужбу сама суду дати, или Министарство унутрашњих дела известити, које ће по том тужбу суду дати.

Тужбу ће суду дати у окружним варошима, Београду и Нишу, окружно начелство, односно управа, а у осталим местима дотична среска власт.

Члан 43.

Свака тужба мора навести од речи до речи окривљене изразе, због којих треба истрагу повести. Иначе се по тужби неће ништа радити.

Члан 44.

Кад суд прими овакву тужбу, иследник ће одмах позвати туженога позивом, у ком ће изреком поменути спис, лист, чланак, плакат, цртеж, гравирну слику, медаљу и т. д. због чега има да се саслуша, определиће природу кривице и навешће члан овога закона, по коме се та кривица казни.

Ако у позиву нису испуњене све ове формалности, онај, који се зове, не мора му следовати.

Члан 45.

Ако је тужба због клевете, па тужени хоће да докаже истинитост тврђења, онда је дужан за месец дана у случајевима, где може бити доказивања, по првом саслушању, поднети иследнику написмено :

1. Изразе окривљене, за које се оптужује, а истинитост којих хоће да докаже ;
2. Препис писмених доказа ; и
3. Име и презиме, занимање и стан сведока, који ће посведочити истинитост онога, зашто се оптужује.

Одлагање овог рока не може бити ни у ком случају.

Ако тужени поднесе у одређеном року тражено писмено, иследник је дужан истога, или најдаље другога дана саопштити га тужитељу. Тужитељ има право тражити од суда рок највише месец дана за подношење против доказа.

Члан 46.

Ако тужени одриче на суду, да се окривљена штампана ствар тиче тужитеља, онда ће пред судом дати изјаву, да се штампана окривљена ствар ни у колико не односи на тужитеља, и ту ће изјаву дужан бити, ако захте тужитељ, штампати на челу у првом броју свога листа. Но ако тужитељ и после изјаве туженога, да се окривљена ствар не односи на њега, остане при тужби, онда ће суд претходно решити, према наводима и доказима, које подноси тужилац, односи ли се на њега или не, па према нађеном стању даље по закону поступити.

Ако уредник не хтедне да штампа изјаву у првом броју свога листа казниће се са 200—600 динара или затвором од 1—2 месеца.

Члан 47.

Кад решење о стављању под суд постане извршно, државни тужилац даће одмах суду тужбу, коју ће суд саопштити оптуженом, ако је у месту, првог дана, а у најкраћем року, ако је ван места, и од дана саопштења тужбе најдаље за 10 дана претрес за суђење одредити, ако томе не стоји на путу судски одмор.

Члан 48.

Где год је у закону одређена новчана казна или затвор, ту ће редовно суд осуђивати оптуженога на новчану кизну, казавши у пресуди са колико ће му се дана затвора ова казна заменути,

при чему се дан затвора има увек рачунати са 10 динара.

Сваку новчану казну извршна власт мора за 30 дана наплатити, од дана пријама пресуде.

Члан 49.

При изрицању пресуде, ако има олакшавајућих околности, суд за кривице против одредаба овога закона учињене не може спуштати казну испод минимума.

Члан 50.

Против решења и пресуде нижег суда може се изјавити незадовољство или жалба вишем суду за три дана по саопштеној пресуди.

Незадовољство или жалба, заједно с актима, спровешће се за 24 часа вишем суду, који ће решити, као журну ствар, за 10 дана по пријаму.

ОДЕЉАК III.

О поврату и застарелости

Члан 51.

За поврат у злочинствима и преступима, који се казне по овоме закону, не вреде одредбе кривичног законика о увећању казне.

Члан 52.

На случај стицаја, по овом закону, не може бити казна строжа, но што је казна кривичним или овим законом за најтеже дело одређена.

Члан 53.

Кривице учињене противу одредаба овога закона застаревају за 3 месеца од дана кад су учињене, а према одредбама § 77., 78., 79., и 80., кривичног закона.

Закључне одредбе

Члан 54.

Одредбе кривичног закона у § 47 а., 103., 104, 91 б., 91. в., 92., 207 т. 1., 207 б., 209., први став § 212., § 213., 214., 218., 357. т. 2., 3., 4., 358., 359. т. 3. и § 363. не вреде за кривице учињене штампом или другим средствима јавности, побројаним у члану 6. овог закона.

Овим се законом укидају досадањи закон о штампи од 12. Марта 1881. године, са изменама од 12. Јуна 1882. године и од 11. Јуна 1884. године, и законски прописи, који се тичу штампарије, књижаре, периодичне и непериодичне штампе и растурања штампаних или објављених ствари.

Члан 55.

Овај закон ступа у живот, од дана кад га Краљ потпише.

Препоручујемо свима Нашим министрима, да овај закон обнародују и о извршењу се његовом, у колико се кога тиче, старају; властима пак за-

поведамо да по њему поступају, а свима и сва-
коме, да му се покорвају.

31. марта 1891. год.
у Београду.

Јов. Ристић с. р.
К. С. Протић с. р.
Ј. Бели-Марковић с. р.

(М. П.)

*Видео и ставио државни печат,
чувар државног печата,
министар правде,
Гл. Гершић с. р.*

Председник министарског савета

Ник. П. Пашић с. р.

Министар грађевина,

П. Велимировић с. р.

Министар финансије,

д-р М. В. Вујић с. р.

Министар правде,

Гл. Гершић с. р.

Министар народне привреде,

К. С. Таушановић с. р.

Министар иностраних дела,

М. Кр. Ђорђевић с. р.

Министар

унутрашњих дела,

Ј. Ђаја с. р.

Министар

просвете и црквених послова,

Анд. Николић с. р.

Министар војни,

ђенерал-штабни пуковник,

Рад. Милетић с. р.

4

ПРЕГЛЕД НОВИХ КЊИГА

1. ДУХОВИ КРУЖЕ СРБИЈОМ: КЊИЖЕВНО ПРЕДСТАВЉАЊЕ
ИСТОРИЈЕ И РАТА
Дејвид А. Норис
Београд: Геопоетика издаваштво, 2018.
2. ПРОДАНА ДУША
Пол Бити
Београд: Геопоетика издаваштво, 2018.
3. УБИСТВО КОМТУРА, ДЕО 1: ИДЕЈА СЕ УКАЗУЈЕ
УБИСТВО КОМТУРА, ДЕО 2: МЕТАФОРА СЕ КРЕЋЕ
Харуки Мураками
Београд: Геопоетика издаваштво, 2018.
4. 1947.
Елисабет Осбринк
Београд: Геопоетика издаваштво, 2018.
5. ПРЕКАСНО: СТАРИНСКИ РОМАН
Бранка Криловић
Београд: Геопоетика издаваштво, 2018.
6. БИТКА ЗА ПРОШЛОСТ: ИВО АНДРИЋ И БОШЊАЧКИ НАЦИОНАЛИЗАМ
Зоран Милутиновић
Београд: Геопоетика издаваштво, 2018.
7. НЕСПОКОЈНИ
Лин Улман
Београд: Геопоетика издаваштво, 2018.
8. ВОЗ М.
Пети Смит
Београд: Геопоетика издаваштво, 2018.
9. ПАРТИЈА ШАХА СА МАШИНОМ СУДЊЕГ ДАНА
Хабиб Ахмаџаде
Београд: Геопоетика издаваштво, 2018.
10. ТАЈ АНДАЛУЖАНИН
Бенсалим Химиш
Београд: Геопоетика издаваштво, 2018.
11. БОГУ ИЗА ЛЕЂА: ПУТОВАЊЕ СРПСКЕ ЛЕКАРКЕ КРОЗ ДВА СВЕТСКА
РАТА И ДОБА КОМУНИЗМА НА БАЛКАНУ
Мики Кнежевић
Београд: Чигоја штампа; М. Кнежевић, 2018.
12. ЕПИЗОДА
Јелена Николић
Београд: Чигоја штампа, 2018.

13. ЛУДВИГ
Оливера Јелкић
Београд: Чигоја штампа, 2018.
14. ПЕРОН САМОЋЕ
Миодраг Матицки
Београд: Чигоја штампа, 2018.
15. ДОМ КИХОТА
Владан Добривојевић
Београд: Чигоја штампа, 2018.
16. ЦЕНТРИФИКАЦИЈА КАО СОЦИОПРОСТОРНИ ФЕНОМЕН САВРЕМЕНОГ
ГРАДА
Вера Бацковић
Београд: Чигоја штампа; Институт за социолошка истраживања Филозофског
факултета, 2018.
17. ЕНГЛЕСКИ ИЗДАВАЧ
Војкан Ристић
Београд: Чигоја штампа, 2018.
18. ЦРНИ ПЕТАР И БАЛКАНСКИ РАЗБОЈНИЦИ: БАЛКАН И СРБИЈА У
НЕМАЧКИМ САТИРИЧНИМ ЧАСОПИСИМА (1903–1918)
Милан Ристовић
Београд: Удружење за друштвену историју; Чигоја штампа, 2018.
19. 20 ПРИЧА
Јово Вуковић
Београд: Чигоја штампа, 2018.
20. КРАЉ ЈЕ ЖИВ, ЖИВЕО КРАЉ!
Славко Симић
Београд: Чигоја штампа; С. Симић, 2018.
21. МАЛА ТЕРАСА: НЕСРЕЂЕНЕ ПРИЧЕ
Зорица Алемпијевић
Београд: Чигоја штампа, 2018.
22. ПРИЧЕ ИЗ ШОЉЕ
Љиљана Аћимовић Трпески
Београд: Чигоја штампа; Љ. Аћимовић Трпески, 2018.
23. ТРАГОВИ ЖИВОТА
Тијана Кондић
Београд: Чигоја штампа; Т. Кондић, 2018.
24. МАЈМОНИДЕС: СЕЋАЊЕ НА ЊЕГА ТРАЈАЋЕ ЗАУВЕК
Мирјана Белић-Корочкин-Давидовић, Радивоје Давидовић
Београд: Чигоја штампа; М. Белић-Корочкин; Р. Давидовић, 2018.

25. ЧЕТИРИ ПУТОВАЊА КРИСТИФОРА КОЛУМБА: ТЕСТАМЕНТ
Консуело Варела
Београд: Чигоја штампа, 2018.
26. ИЗ ДИПЛОМАТСКЕ ТОРБЕ: ПЕРИОД 2016–2018
Зоран Милојевић
Београд: Чигоја штампа, 2018.
27. ЦРНО ЦРНИ: ДА, ОВО ЈЕ КАО РОМАН
Марко Мићовић
Београд: Чигоја штампа; М. Мићовић, 2018.
28. ИЗ ДАНА У ДАН
Дарко Танасковић
Београд: Чигоја штампа, 2015.
29. ПРИМИЛИ СМО ВАШЕ ПИСМО...
Мирјана Белић Корочкин
Београд: Чигоја штампа; М. Белић-Корочкин-Давидовић, 2015.
30. СРЦЕ СЕ ХЛАДИ У ФРИЖИДЕРУ
Зоран Хр. Радисављевић
Београд: Чигоја штампа, 2015.
31. ШТА СТВАРНО ЖЕЛИШ?: ПРИНЦИПИ ХОЛИСТИЧКЕ КОМУНИКАЦИЈЕ
Зорица Томић
Београд: Чигоја штампа, 2018.

PREPORUČUJEMO

1. Duško Trifunović: **PAMTITE ME PO PJESMAMA MOJIM** / Novi Sad: Prometej, 2018.

Preuzeto sa sajta: <http://www.prometej.rs/prodavnica/poezija/pamtite-po-pjesmama-mojim/>

Ove pjesme su ispunile svoju misiju – bile su hitovi, sad mogu mirnije. Sad one liče na mene, koji sam jedno vrijeme pristajao da budem igračka.

Duško Trifunović

Prva asocijacija pri pominjanju imena Duška Trifunovića kod većine jesu njegove pesme koje su postale poznate zahvaljujući velikim muzičkim imenima kao što su: Jadranka Stojaković, Neda Ukraden, Teška industrija, Zdravko Čolić, Vajta, Bijelo Dugme, Indexi, Arsen Dedić i mnogi drugi. Kada je početkom sedamdesetih počeo da saraduje s muzičarima, Duško je već bio poznati i nagrađivani pesnik. Pod njegovim skutom stasala je talentovana ekipa mladih bosansko-hercegovačkih pesnika koje je nazvao sudbonosnim dečacima: Stevan Tontić, Ranko Risojević, Abdulah Sidran, Avdo Mujkić, Rajkov Petrov Nogo, Josip Osti i drugi. Kada su dečaci sazreli, okrenuo se novim klincima – muzičarima.

Često sam s Duškom pričao o njegovoj primenjenoj poeziji, a kada sam ga upitao da li zna koliko je njegovih pesama završilo na pločama ili fonotekama jugoslovenskih radio stanica, odgovorio je odrečno. Obećao sam mu da ću pokušati da im uđem u trag. Za njegova života prikupio sam oko 150 snimaka, o čemu je on s ponosom pričao u nekim intervjuima. U proteklih desetak godina pronašao sam još toliko. Siguran sam da su mi neke promakle, ali se nadam da ću im, možda uz vašu pomoć ući u trag. Pre ove, koju držite u rukama, objavljeno je nekoliko zbirki u kojima se nalaze Duškove pevane pesme („Tajna veza”, „Balade 1970–1990”, „Balade sa estrade”...), ali je u svakoj od njih, pored pevanih, i veliki broj onih koje muzičari nisu koristili.

U knjizi se pored pop pesama nalaze i brojne dečije i angažovane pesme, koje je pisao po porudžbini, raznim povodima (Zimska olimpijada, Kongres SSO BiH...), kao i špice i songovi za radijske i TV emisije. S obzirom na to da je u nekoliko pesama potpisan kao koautor, i njih sam uvrstio u knjigu. Duškovi originalni tekstovi u knjizi pisani su ekavicom i ijekavicom, u zavisnosti od toga kako su ih izvođači pevali.

iz Predgovora

Popovica, 15. novembra 2015.

Bogomir Mijatović

2. Sanja Domazet: **LJUBAV NIJE DOVOLJNA: Zbirka priča** / Beograd: Službeni glasnik, 2018.

Preuzeto sa sajta:

<http://www.slglasnik.com/гласник-препоручује/љубав-није-довољна>

O ljubavi, anđelima i drugim demonima

Često slušamo da je više ljubavi u jednoj knjizi nego u jednom velikom gradu. Ovo je ta knjiga. Ona dokazuje da se ljubavi nikada ne završavaju, da za ljubav nema pomoći osim voleti više, kao i da strastvenost uvek čini čoveka moćnim. Jer „nebo naoružava ljubavlju one koje ne želi videti poražene...” Od Moskve i Beograda do japanskih šuma smrti i zabačenih

kineskih provincija, od velikih, sjajnih prestonica do koncentracionih logora, ljubavi u ovoj knjizi ne prestaje da kuca srce.

Sanja Domazet dokazuje da živeti u ljubavi znači biti potresen, dotaknut, „od užasa i radosti, od pouzdanosti i straha, od patnje i divote”. Jer nema ničeg protivprirodnijeg od života bez osećanja. Život je milost... Zbog milosrdne ljubavi smo ovde. Evo knjige priča koja nas ostavlja u uverenju da će ono jedino važno što će sijati za nama kada jednom budemo napuštali ovu tamu biti tragovi ljubavi...

3. Dragoslav Mihailović: **GOLI OTOK: knjiga treća** / Beograd: Službeni glasnik, 2018.

Preuzeto sa sajta: <http://www.slglasnik.com/посебна-издања/голи-оток-0>

Ova knjiga, kao i ranije Mihailovićeve knjige o Golom otoku, ima sličnu strukturu. I u njoj je glavno težište na autentičnim isповestima golotočkih mučenika, a ovoga puta su to potresne priče Miroslava Živkovića i Milete Stajića. Mihailovićev niz knjiga o Golom otoku je, kako je već ocenjeno, delo „visoke moralne vrednosti i humanih naboja” i spada u sam vrh naše dokumentarne proze.

4. Kler Žoaj: **BELEŠKE IZ MONEOVE KUHINJE** / Beograd: Službeni glasnik, 2018.

Preuzeto sa sajta: <http://www.slglasnik.com/гласник-препоручује/белешке-из-монеове-кухиње>

Divna sećanja na život Alise i Kloda Monea u Živerniju, u njihovoj kući s dušom, okruženoj raskošnim vrtom. U knjizi se nalaze stare porodične fotografije, skoro 200 recepata i beležaka za jela koja je Mone voleo, prava svedočanstva autentične gurmanske prošlosti, fotografije rekonstruisane porodične atmosfere i različitih jela, uz predgovor, mnogi kažu, najvećeg svetskog kuvara, Žoela Robišona, koji je prilagodio sve recepte, tako da njihova priprema ne predstavlja teškoću. Uzbudljiva knjiga koja otkriva izuzetnu ličnost Kloda Monea, slikara koji je želeo da naslika način na koji ptica peva.

5. Priredili: Rodoljub Kubat i Predrag Dragutinović: **LEKSIKON BIBLIJSKE EGZEGEZE** / Beograd: Službeni glasnik, 2018

Preuzeto sa sajta: <http://www.slglasnik.com/гласник-препоручује/лексикон-библијске-егзегезе>

Leksikon biblijske egzegeze (LBE) sadržajno nema neki postojeći uzor ili obrazac iz oblasti leksikografije koji prati i na koji se oslanja. Vodeća ideja pri izradi LBE bila je dvostruka. Prvo, pisanju odrednica nije se pristupalo mehanički, u smislu da se samo suvo akademski izlože sadržaji odabranih pomova, nego se u samim odrednicama kao i koncepciji može uvideti osnovana hermeneutička intencija. Drugo, Leksikon je bazično smešten u pravoslavni kontekst, ali ne „pravoslavni” u usko konfesionalnom smislu, jer samo sadržaji biblijske poruke pružaju žestok otpor takvom pristupu. LBE je sadržajno i koncepcijski dobio „pravoslavnu aromu” tako što polazi iz teološkog i kulturološkog konteksta osobenog za istočno-pravoslavno predanje. Osnovna teza koja je uzidana u temelje Leksikona glasi:

biblijski tekst je istorijski tekst, ali s jedne strane, to je tekst koji ima svoju istoriju, a s druge, to je tekst koji ispisuje našu istoriju kao pojedinaca i crkava. Shvaćen na ovaj način, od trenutka nastanka i putujući kroz vekove, biblijski tekst nam je danas višestuko isposredovan. Istorija i teorija tih posredovanja, uz uvažavanje „drugosti” teksta, tj. poštovanje prema biblijskom tekstu u njegovom sopstvenom istorijskom kontekstu, kao i sadašnji trenutak kao momenat potencijalne aktualizacije teksta za savremenog čoveka, čine okosnicu Leksikona.

5

ЛИСТА НАЈЧИТАНИЈИХ КЊИГА

**ЛИСТА НАЈЧИТАНИЈИХ КЊИГА У БИБЛИОТЕЦИ УПРАВЕ
ЗА ПЕРИОД ОКТОБАР–НОВЕМБАР 2019. ГОДИНЕ**

1. ОДУСТАЈАЊЕ
Јелена Ленголд
Београд: Архипелаг, 2018.
2. ПУТОВАЊЕ ЈЕДНОГ СЛОНА
Жозе Сарамаго
Београд: Лагуна, 2012.
3. ПРЕЉУБА
Пауло Коелхо
Београд: Лагуна, 2014.
4. МАТИ ПИРИНЧА
Рани Маника
Београд: Лагуна, 2004.
5. ШАПТАЧ
Донато Каризи
Београд: Алнари, 2012.
6. ЧОВЕК ПО ИМЕНУ УВЕ
Фредрик Бакман
Београд: Лагуна, 2017.
7. ГОДИНЕ ВРАНА
Синиша Ковачевић
Београд: Вукотић медиа, 2018.
8. ФОРМУЛЕ ЉУБАВИ
Зоран Миливојевић
Београд: Психополис институт, 2016.
9. ЈЕДАН ПО ЈЕДАН
Тони Парсонс
Београд: Лагуна, 2014.
10. МУШКАРАЦ У ГРЛУ
Ведрана Рудан
Београд: Лагуна, 2016.